SOKAKTAN MEZUNİYETE:
GEZİ PARKI EYLEMLERİ DİLİ VE GÖRSELLERİ ÜZERİNE SÖYLEM ÇALIŞMASI

AYÇA UMAÇ
112680027

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışman: Doç. Dr. Itır Erhart
28.05.2016

Sokaktan Mezuniyete:
Gezi Parkı Dili ve Görselleri Üzerine Söylem Çalışması

From Streets to Graduation:
Discourse Analysis for Gezi Park Language and Visuals

Ayça Umaç
112680027

Tez Danışmanı:	*Itır Erhart*
Jüri Üyesi:	*Aylin Dağsalgüler*
Jüri Üyesi:	*Hande Eslen-Ziya*

Tezin Onaylandığı Tarih: 09.06.2016

Toplam Sayfa Sayısı: 75

Anahtar Kelimeler (Türkçe):
1) Gezi Parkı
2) Toplumsal Hareketler
3) Yeni Sosyal Hareketler
4) Mezuniyet Törenleri
5) Söylem Analizi

Anahtar Kelimeler (İngilizce):
1) Gezi Park
2) Social Movements
3) New Social Movements
4) Graduation Ceremony
5) Discourse Analyze

Özet

Gezi Ruhu Gezi Ruhu, demokratik ve özgür bir dünya inşa etmek umuduyla bir araya gelen topluluğun ideolojilerinden ve kimliklerinden soyutlanarak bir çatı altında eklemlenebilmesini ifade eder., üretilen söylemler ve yaratılan 'ortak hafıza' ile uzun yıllar boyunca yaşatılacak bir fikre ve mücadeleye işaret eder.

Bu çalışmada, öncelikle Gezi Direnişi'nde yer alan pankartlar ve sloganlar 'medya söylemleri' özelinde söylem analizi yöntemiyle incelenmiş; sonrasında gerçekleşen mezuniyet törenleri ve 'Sansürü Durdur Hareketi' aynı doğrultuda analiz edilmiştir. Bu vakalar çerçevesinde, 'Gezi Ruhu hala yaşatılıyor mu?' sorusuna cevap aranmıştır.

Analizler sonucunda, direniş ve sonrasında gerçekleşen eylemlerde yeni politik aktörlerin oluşturduğu söylemlerle Gezi Direnişi'ne atıfta bulundukları ve söylemler üzerinden Gezi Ruhu'nu hala yaşattıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gezi Parkı, Toplumsal Hareketler, Yeni Sosyal Hareketler, Mezuniyet Törenleri, Yazılama, Söylem Analizi.

Abstract

This study illustrates Gezi Park Protests in terms of discourse analysis. This thesis addresses the question of "Does the Gezi Spirit live among us? If so in what forms?". First of all, the slogans and posters of Gezi Park Protests are examined in detail. As a second step, discourses in "Stop Censorship" Movement and graduation ceremonies of ODTU, ITU and Boğaziçi University were analyzed between the years of 2013 - 2015. As a result of this analyze, it is confirmed that the discourses are referred to Gezi Park Protests and the Spirit of Gezi is still alive in slogans and posters.

Keywords: Gezi Park, Social Movements, New Social Movements, Graduation Ceremony, Discourse Analyze

Teşekkür

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Itır Erhart'a, araştırmanın her aşamasında yanımda olan aileme, yoğun çalışmalarım sırasında motivasyon kaynağı olan değerli iş arkadaşlarıma ve her zaman yanımda olan çocukluk arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ederim.

İçerikler

1. BÖLÜM: GİRİŞ…….....1

2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE 7

2.1 Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Gezi Direnişi.....7

2.2 Medya ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....13

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....20

4. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....23

5. BÖLÜM: BULGULAR ve DEĞERLENDİRME.....25

5.1 Gezi Parkı Eylemleri Söylem Çözümlemesi…….....25

5.1.1 Gezi Parkı Eylemleri Slogan Çözümlemesi……...36

5.2 ODTÜ 2013 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....40

5.3 ODTÜ 2014 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....45

5.4 ODTÜ 2015 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....53

5.5 İTÜ 2013 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....54

5.6 İTÜ 2014 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....56

5.7 İTÜ 2015 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi.....57

5.8 Boğaziçi Üniversitesi 2015 Söylem Çözümlemesi.....59

5.9 ‘Sansürü Durdur’ Hareketi 2014……61

6. SONUÇ……73

REFERANSLAR.....78

GİRİŞ

Kültürel ve sosyal değişimi ortaya çıkarmak amacıyla büyük topluluklar tarafından yaratılan ve kolektif davranış tiplerine örnek olarak gösterilen toplumsal hareketler, Türkiye'de Gezi olayları ile birlikte daha esnek ve heterojen yapılara doğru evrilmiştir. Yeni toplumsal hareketlerin öncüsü olarak tanımlanan Gezi Hareketi, Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında imar izni olmadığı halde Gezi Parkı yerine Topçu Kışlası yapılması istemi ile çevreci aktivistleri harekete geçirmiş; Türkiye tarihinde eşi görülmemiş bir direnişin tetikleyicisi olmuştur.

27 Mayıs 2013 tarihinde iş makinelerinin Gezi Parkı'na girmesiyle birlikte 'Gezi Ruhu'nun temelleri atılmış ve kollektif bilinç, ülkenin her noktasına yayılmaya başlamıştır. 28 Mayıs günü iş makinelerinin Gezi Parkı'na tekrar getirilmesi ise daha büyük bir eyleme zemin hazırlamıştır. Ağaçların yerlerinden sökülmesinin karşısında direnişini sürdüren çevreci aktivistler polisin orantısız şiddetiyle karşılaşırken, ana akım medyanın duyarsızlığı, insanları sosyal medyaya yönlendirmiş ve direnişin kitlesel bir boyuta taşınmasına yön vermiştir. Müdahalelerin devam etmesi, o dönemde başbakanlık görevini yürüten Erdoğan'ın Gezi Parkı'na yönelik ısrarcı tutumu ve ötekileştiren söylemleri, direnişi hükümet karşıtı bir eyleme dönüştürmüştür. Ağır müdahalelerin gerçekleştiği 31 Mayıs'ta birçok kişi gaz bombası nedeniyle yaralanmış, mezuniyet törenlerinde Gezi Parkı ile ilgili pankart açan öğrenciler gözaltına alınmıştır. 1 Haziran'da polis kuvvetlerinin parktan çekilmesiyle birlikte direnişçiler, Gezi Parkı'nda gönüllülerin liderliğinde, içerisinde kütüphane, revir ve mutfak eşyaları bulunan bir kamp kurmuşlardır. Bu bağlamda, şiddeti reddeden, ortak adalet anlayışına ve kamu vicdanına yönelik çağrıda bulunmayı hedefleyen, toplumsal ilişkiler sisteminden ziyade bireysel haksızlıklara karşı çıkmayı amaçlayan sivil itaatsizliğin ilk adımı atılmıştır. 6 Haziran 2013 tarihinde Gezi Parkı yerine Topçu Kışlası yapılmasına dair hazırlanan proje, İstanbul 1. İdare

Mahkemesi tarafından iptal edilmesine rağmen, farklı ideolojik görüşlere sahip kesimler bir araya gelerek dayanışma içerisinde direnişe devam etmeyi seçmiştir. Gezi kampı, 15 Haziran'da polisin müdahalesiyle dağıtılmış, fakat Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan parklarda forumlar düzenlenerek bireysel haksızlıklara karşı neler yapılabileceğine dair tartışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmada, öncelikle Gezi Parkı Eylemleri ve sonrasında gerçekleşen mezuniyet törenlerindeki pankartlar, dövizler ve sloganlar söylem analizi yöntemiyle 'medya söylemleri' özelinde makro ve mikro düzeyde incelenecektir. Makro yapı, söylemin tematik ve şematik açıdan çözümlenmesidir. "Ana olay, haber kaynakları, ardalan ve bağlam bilgisi, olayın taraflarının yorumları/değerlendirmeleri, fotoğraflar vb. unsurlar makro yapı içerisinde ele alınmaktadır." (Özer 2001, 83; aktaran Doruk 2013, 116) Çalışmada tematik yapı içerisinde söylemin ana fikrine değinilecek, fotoğraf ya da görsel kullanılmışsa tematik yapının bir unsuru olarak ele alınacaktır. Durum ve yorum kısımlarından oluşan şematik yapıda ise ana olayın sunum şekline yer verilecektir. Mikro yapı, cümlelerin gramatik yapısına odaklanmaktadır. Mikro yapı içerisinde, "cümlelerin yapılarına, basit / karmaşık, etken /edilgen durumlarına, sözcük seçimlerine, nedensel, işlevsel ve referansal ilişkilere bakılmaktadır." (Özer 2001, 83-84; aktaran Doruk 2013, 123) Çalışmada yer alan söylemler mikro yapı perspektifinde, öznenin konumlanış şekli, cümlenin kuruluş şekli ve sözcük seçimleri dikkate alınarak incelenecektir.

Gezi Parkı Eylemleri ile birlikte sosyal medya ilk kez varlığını bu kadar derinden hissettirmiştir Bunun sonucunda hükümet internet ve sosyal medyaya yeni yasal düzenlemeler ve kısıtlamalar getirmiştir. Bu bağlamda çalışmada, sloganlara, pankartlara, söylemleri ve mizahi yönüyle Gezi Hareketi'ne atıfta bulunan, 'Sansürü Durdur' eylemine de yer verilecektir. Çalışmada, sönümlenen toplumsal hareketlerden biri olan Gezi Hareketi'nin ürettiği görseller ve dil mezuniyet törenleri ve Sansürü Durdur Hareketi üzerinden değerlendirilecektir.

Gezi Parkı'nın kitleleri harekete geçirmesindeki en önemli etkenlerden biri, ana akım medyanın dünya çapında yankı uyandıran eylemlere kayıtsız kalması, diğeri ise sosyal medya dinamiklerinin haber alma ve örgütlenme açısından kolaylığı ve kontrol altına alınamıyor olmasıdır. Bu noktada, Noam Chomsky'nin Medya ve Propaganda Modeli, ana akım medyanın kayıtsızlığına açıklık getirmektedir. "Medya, haberlerin ve çözümlemelerin çatısını yerleşik ayrıcalıkları destekleyen bir çerçevede kurarak ve bu doğrultuda her türlü tartışmayı sınırlayarak, birbirleriyle sık sıkıya kaynaşmış olan devletin ve şirketlerin çıkarlarına hizmet etmektedir." (Chomsky 16) Gezi Direnişi süresince medya, iktidar ve sermaye arasında sıkışıp kalarak halkın haber alma hakkını ihlal etmiş, devletin ideolojik aygıtı olmaktan öteye gidememiştir. Tüm iletişim araçlarının ideolojik aygıtlar olduğunu savunan Louis Althusser'e göre ideoloji, "toplumsal yaşantıyı farklı biçimde fakat her zaman ve her aşamada otomatik olarak etkileyen bir oluşumdur ve toplumsal pratik ile iç içedir" (Althusser 1970, 48; aktaran Kazancı 57).

İktidar, ideoloji ve sermaye sarmalında incelendiğinde ana akım medyanın kontrol edilebilirliği ve şekillendirilebilirliğine karşın sosyal medya dinamik yapısıyla, Gezi Hareketi süresince insanların haber alma kaynağı, ifade özgürlüğü aracı ve örgütlenme noktası olmuştur. Facebook ve Twitter, kitlelerin ortak hareket etmelerine zemin hazırlayarak toplumsal hareketlerin dönüşümünü açıkça gözler önüne sermiştir. Direnişçiler, pankart döviz ve duvar yazılarıyla ana akım medyayı mizahi bir şekilde eleştirirken kendilerini özgürce ifade etme fırsatı bulmuşlardır. Ana akım medya aracılığıyla görülemeyen bu söylemler, sosyal medya aracılığıyla kısa süre içerisinde yayılmış ve direnişe özel bir dil ve mizahın yaratılmasına olanak sağlamıştır. Direnişin yegane özgür haber alma kaynağı olan sosyal medya, sağladığı yoğun bilgi akışı ile Türkiye'de ilk kez gücünü ve etkisini bu kadar derinden hissettirmiştir. Bu nedenle Twitter'ın

dönemin başbakanı Erdoğan tarafından ilk defa ‘baş belası’ olarak nitelendirilmesi de bu döneme rastlamaktadır.

Yurttaş haberciliği ve haber aktivizmi Gezi Direnişi boyunca yükselişe geçmiş, kitleler tarafından paylaşılan datalar haber kaynağı olarak değerlendirilerek yayınlanmıştır. Bu doğrultuda Luke Goode (1290) yurttaş haberciliğini internette ve sosyal medyada haber yayınlamak, habere ilişkin görsel ve görüntü paylaşmak olarak tanımlar.

Goode’nin değindiği hiperlokal yapı, ülkenin farklı noktalarında bulunan yurttaşların habercilik yapabilmesini kapsar. Henry Jenkins ise sosyal medyanın yarattığı imkanlarla oluşan kültürü, eş yönlü ve aynı yönde ilerlemeyi ifade eden ‘Yöndeşme Kültürü’ olarak tanımlar. Jenkins’e göre sosyal medya, iletişimle ilintili sektörleri bir araya getirmekle kalmamış, yurttaşların da içerik üretmesine fırsat tanıyarak geleneksel medyanın tek yönlülüğüne karşı alternatif katılımcı bir kültürün ortaya çıkmasını sağlamıştır (Jenkins 15). Böylelikle sessiz ve görünmez tüketicilerin yerini, üretici topluluklar almaya başlamıştır.

Gezi Direnişi, haber alma hakkı için mücadele edilen en büyük toplumsal hareketlerden biri olmuştur. CNN Türk, NTV, Habertürk gibi büyük medya kuruluşlarının direnişe sessiz kalmasına tepki olarak insanlar toplanmış ve kuruluşların önünde eylem yaparak haklarının ihlal edildiğine dikkat çekmişlerdir. Bu noktada yurttaş gazetecileri devreye girerek sağladıkları yoğun bilgi akışı ile halkı haberdar etmişlerdir. Basın sektörünün örgütlenememesi ve sendikal güç birliğini sağlayamaması nedeniyle geleneksel medya, editoryal açıdan daha baskıcı bir tutuma yönelmiş ve gelecek yıllar için daha zorlu koşullara zemin hazırlamıştır. O dönemde ivme kazanan alternatif medyaya yönelik baskıcı tutumun gelişmesine de neden olmuştur. Haber alma pratiğinin inisiyatife dönüşmüş hali olarak ön plana çıkan yurttaş gazeteciliği, Gezi Direnişi sonrasında da yükselişini sürdürmüş fakat geleneksel gazetecilik birikiminden yararlanma

ihtiyacını da doğurmuştur. Dokuz8 Haber, Ötekilerin Postası, Çapul TV, 140 Journos o dönemde yayın yapan ve kitleleri harekete geçiren yurttaş gazeteciliğine örnek olarak gösterilebilir. Aktivist gazeteciliğin ön plana çıktığı ve Türkiye'nin ilk kez bir araya gelme fırsatı bulduğu bu alternatif platformlar ile insanlara özgür alanlarda mücadele etme imkanı tanınmıştır. Toplumsal hareketlerle birlikte ortaya çıkan ve yeni mücadelelere zemin hazırlayan yurttaş gazeteciliğinin teknolojik gelişmelerle arasında derin bir bağ vardır.

Türkiye'de yeni toplumsal hareketlerin sembolü olarak gösterilen Gezi Hareketi, kamu vicdanına çağrı yapan "sivil itaatsizlik eylemi" olarak kategorize edilmektedir. Bu kapsamda, sivil itaatsizlik kavramına açıklık getirmek önem arz eder. "1848 yılında Amerika'da Thoreau tarafından ilk kez kullanılan sivil itaatsizlik kavramı, 1980'li yıllarda Avrupa'da yoğun tartışmaların konusu olmuş, son yıllarda Türkiye'de de kullanılmaya başlanmıştır" (Coşar 9). Sivil itaatsizlik tartışmalarının mihenk taşı olarak kabul edilen Gezi Hareketi ile birlikte sivil itaatsizliğin tanımı, neyi amaçladığı ve haklılığı, tartışmaların gündemini oluşturmaya başlamıştır. Militan eylemin aksine düzen karşıtı olmayan, bireysel haksızlıklara karşı çıkan, şiddetten uzak ve barışçıl, haksızlıklarla mücadele ederken ortak ideolojik görüşlerin bir arada bulunmasını gerektirmeyen, yasa dışı politik bir eylem olarak nitelendirilen sivil itaatsizlik, tüm dinamikleri ile Gezi Hareketi'nde vücut bulmuştur. Gezi Direnişi, çok sesli bir mücadele ve itaatsizlik örneği olarak tanımlanabilir. Eylemciler, düzen karşıtlığı için bir araya gelmediği gibi ortak ideolojilere de sahip değildir. Bireysel haksızlıkların ön plana çıktığı Gezi Hareketi'nde eylemciler şiddetten kaçınarak, barışçıl bir yaklaşımla haksızlıklarla mücadele etmeyi başarmıştır. Çevre hakkı, eşitlik talebi, kadın hakları, iletişim özgürlüğü gibi konular direnişin odak noktasını oluştururken, sistem karşıtı mücadelelerde öncelikli iletişim kanalı olan duvar yazıları, Gezi Hareketi'nde mizahi bir yazılama sürecine evrilmiş, direnişe özgü bir dilin

yaratılmasında bir araç görevi görmüştür. Geleneksel medyadan takip etme imkanı bulamadığımız sloganlar, pankartlar ve duvar yazıları sosyal medya aracılığıyla viral bir etkiyle yayılmıştır.

Çalışmada, Gezi Ruhu'nun yansımaları 2013- 2015 yılları arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde gerçekleşen mezuniyet törenlerindeki pankart ve dövizler üzerinden incelenecektir. Değerlendirmelerin bu üniversiteler etrafında şekillenecek olmasının nedeni, ODTÜ ve İTÜ'nün 1968 öğrenci olaylarından bu yana sahip oldukları muhalif kimliklerini bugün de devam ettiriyor olmaları, Boğaziçi Üniversitesi'nin ise katılımcı, özgürlükçü ve demokratik yapısıyla ön plana çıkıyor olmasıdır. 68 isyancılarından kalan DEVRİM Stadyumuyla ODTÜ, Altıncı Filo'ya karşı protesto eylemleri düzenleyen İTÜ ve başörtü yasaklarına karşı eylemler düzenleyen Boğaziçi Üniversitesi özgürlükçü ve muhalif tutumlarıyla Gezi Direnişi'nde de fark yaratan üniversitelerdir. Vaka olarak mezuniyet törenlerinin ele alınmasının nedeni, 1980-2000 yılları arasında doğan ve 'dijital kuşak' olarak adlandırılan Y kuşağının Gezi Parkı eylemlerindeki rolü ve başarısıdır. İnternetin, siyasi iletişim sürecindeki başarısını kanıtlayan dijital kuşağın, sonrasında getirilen düzenlemelere karşı çıkış biçimi olarak gerçekleştirdiği 'Sansürü Durdur' eylemi de bu bağlamda değerlendirilecektir. Bu noktada, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemelerinden yararlanılacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Gezi Parkı Eylemleri

Toplumsal hareketler, ortak bir hedef uğruna bir araya gelmiş insanların sergiledikleri kolektif eylemlerdir. Farklı stratejiler ve ölçütler çerçevesinde şekillenen eylemler sonucunda

toplumsal değişim hız kazanabilir ya da hali hazırda gerçekleşen sosyal değişim engellenerek tersine çevrilebilir. Sosyal hareketler, ortak ideolojik görüşler perspektifinde hayat bulabileceği gibi farklı fikirlere sahip insanların bir araya gelmesiyle de gerçekleşebilir. Özellikle 1970 sonrası 'Yeni Sosyal Hareketler' olarak adlandırılan kolektif eylemler, ideolojik birliktelikten ziyade ortak amaç çerçevesinde gerçekleşmektedir. "Yetmişli yılların ikinci yarısından beri farklı bir bileşimle, yeni hedeflerle ve istemlerini ifade etmenin zengin ve uygun formlarından oluşan renkli bir paletle yepyeni bir protesto hareketi gelişmeye başladı" (Habermas 124).

1968 yılında Fransa Sorbonne Üniversitesi'nde başlayan öğrenci hareketi, sonrasında gerçekleşen işçi eylemleriyle birleşerek sosyal hareketler pratiğini farklı bir boyuta taşımıştır. Devrim temelli eylemlerde, üretilen söylemler de yeni toplumsal hareketlerde üretilen söylemlerden farklı olarak kapitalizm karşıtlığında birleşmiştir. "*Kapitalizmin koruma köpeği ya da hizmetçileri olmak istemiyoruz."* söylemi ile mevcut sistemin değiştirilmesi gerekliliğine dikkat çekilmiştir. (http://tr.wikipedia.org) 68 olaylarının Türkiye'deki yansıması da benzer şekillerde gerçekleşmiştir. *"Tek yol devrim"* söylemiyle yola çıkan Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan ve daha birçok öğrenci önderliğinde marksist perspektifle inşa edilen hareketin temelini sistem karşıtlığı oluşturmaktadır.

70'li yıllarda değişmeye başlayan toplumsal pratikler son yıllarda etkili olmaya başlamıştır. 2010 yılında başlayan ve yansımaları devam eden Arap Baharı, toplumsal hareketler odağında bir kırılma noktası oluşturmuştur. Tunus'ta başlayan eylemler daha sonra Mısır, Cezayir, Yemen, Ürdün gibi ülkelere yayılmıştır. Avrupa'daki halk hareketlerine de örnek olan bu protestolarda üretilen söylemler, Gezi Parkı eylemlerinde de olduğu gibi haksızlıklara, demokrasinin işlevselliğini yitirmiş olmasına ve ifade özgürlüğünün eksikliğine, ekonomik düzensizliğe, işsizliğe dikkat çekmiştir. Yunanistan'da Sintagma Meydanı'nda işsizliğe ve

ekonomik krize karşı birleşen insanlar, Portekiz ve İspanya'da da benzer şekillerde bir araya gelmişlerdir. İspanya'da 15 Mayıs 2011'de gerçekleşen "Öfkeliler Hareketi" Gezi Parkı eylemlerinde de olduğu gibi demokrasi talebinin yoğun yaşandığı halk hareketlerinden biridir. Puerto del Sol Meydanı'nda düzenlenen eylemlerde üretilen söylemler, iktidarı demokrasinin işlevselliğini sorgulamaya çağırmıştır. "Öfkeliler hareketinin çağrıcısı olan farklı kesimler, Democracia Real Ya! (Gerçek Demokrasi, Şimdi!) sloganıyla internetten dolaşıma soktukları metinlerle sesi duyulmayan tüm kesimlerin ses vermesini istedi." (Yıldırım 152) Meydanları "ortak alan" olarak benimseyen ve Arap Baharı'ndan esinlenen bir başka halk hareketi ise "Wall Street'i İşgal Et" hareketidir. 17 Eylül 2011 tarihinde Zucotti Park'ın işgali ile başlayan protestolar, Gezi Parkı eylemlerinde ve diğer yeni toplumsal hareketlerde olduğu gibi üretilen söylemlerle haksızlıklara, sosyal eşitsizliklere karşı çıkmaktaydı. Castells'in (160) *Occupy Wall Street: Harvesting The Salt of the Earth* makalesinde yer verdiği gibi, "*Democracy not Corporatocrasy"*söylemiyle harekete geçen halk, büyük şirketlerin ekonomik gücü ve düzeni kontrol altında tuttuklarına, yönetimde söz sahibi olduklarına ve bu durumun demokrasi ile bağdaştırılamayacağına dikkat çekmektedir. Hareketin ürettiği bir başka söylem ise "*Biz yüzde 99'uz" idi.* Bu söylem Gezi Parkı eylemlerinde de sahiplenilmişti. Yeni toplumsal hareketlerin ortak noktaları, eylemlere destek verenlerin genç ve eğitimli olmaları, sosyal medya ve interneti örgütsel anlamda etkili kullanmaları, meydanları 'ortak alan' olarak benimsemeleri, söylemsel perspektfite demokrasi eksikliğine, haksızlıklara, eşitsizliklere, özgürlüklerine yapılan müdahalelere işaret etmeleriydi. Bu "yeni sosyal hareketlerin aktivistlerinin yapısal karakteristiği; yüksek eğitimli ve ekonomik güvene sahip kişiler, orta sınıf üniversite öğrencileri oluşlarıdır" (Offe 1999, 60; aktaran Babacan 2013, 140).

Türkiye özelinde düşünüldüğünde, Gezi Direnişi'nin toplumsal değişimi hızlandıran bir katalizör görevi gördüğü söylenebilir. Gezi Hareketi, geleneksel toplumsal hareketlerin dilini değiştirerek, sosyal medya dilini entegre etmiş; esprili ve mizahi söylemler yardımıyla şiddet karşıtı bir toplumsal hareketin birleştirici unsuru olmuştur. (Emre, Çoban, Şener 2013) Özgürlük ve eşitlik talebi, çevre hakkı, kadın hakları, basın özgürlüğü gibi konular çerçevesinde şekillenen direniş, eşi görülmemiş bir itaatsizliğe yön vermiştir. Direniş boyunca yapılan uyarılarla cinsiyetçi ve ayrımcı dil ekarte edilmeye çalışılmış; bu da direnişin 'birleştirici' özelliğini ön plana çıkarmıştır. "Gezi Parkı protestoları Türkiye'deki kurumsallaşmış cinsiyetçiliği tamamen sonlandıramasa da, cinsiyetçi ve homofobik kültürün dönüşümünü sağlamış ve yaşadığımız sürece en büyük sivil itaatsizlik örneği olmuştur." (Erhart 2013) "Gezi Parkı protestoları, Türk siyaset sahnesinde radikal sola zemin hazırlamış ve fırsat yaratmıştır." (Furman 2013) Direniş, bir araya gelmelerinin mümkün olmadığını düşündüğümüz futbol takımlarını bile bir araya getirerek 'İstanbul United' adı altında birleştirmiştir. "Yüzyılı aşkın bir süredir rekabet içinde olan binlerce taraftar iktidara karşı doğrudan demokrasi ve adalet için birleşmiştir. Bu durum, Gezi Parkı protestoları sırasında 'biz' ve 'onlar'ın değişmesini sağlamıştır." (Erhart 1735)

Eylemlerin detaylarını analiz edebilmek ve söylemlerin neye işaret ettiğini öngörebilmek adına öncelikle sivil itaatsizlik ve militan eylemlerin farkını ortaya koymak gerekir. "Sivil itaatsizlik, ciddi haksızlıklara karşı, yasal imkanların tükendiği noktada son bir çare olarak başvurulan, kendisine anayasayı ya da ortak adalet anlayışını temel alan, şiddeti reddeden, yasa dışı politik bir edimdir" (Coşar 10). Gezi Direnişi, karakteristik özellikleri açısından sivil itaatsizlik bağlamında değerlendirilebilir.

Sivil itaatsizlik olgusunun temel unsurları;

1. Yasadışılık,

2. Alenilik, hesaplanabilirlik,
3. Politik ve hukuki sorumluluğun üstlenilmesi,
4. Ortak adalet anlayışına yönelik bir çağrı,
5. Sistemin geneline değil, tekil haksızlıklara karşı ortak eylem,
6. Haksızlıklarla ilgili çifte standart kullanılamaması. (Coşar 10-15)

Gezi Parkı'nın yıkılmasına karşılık bir Çevre Hareketi olarak başlayan direniş, polisin orantısız şiddeti nedeniyle farklı ideolojik görüşleri bir araya getirmiştir. Militan eylemlerin aksine, şiddeti reddeden, barışçıl bir eylem olması da sivil itaatsizlik bağlamında değerlendirilmesinin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir. "Militan eylem kendi ölçülerine göre vicdanidir, ancak onun çoğunluğun adalet duygusuna başvurmak gibi bir amacı yoktur" (Rawls 62). Gezi Direnişi, özgürlük ve eşitlik talebi, çevre hakkı, kadın hakları, basın özgürlüğü gibi çok çeşitli talepler ve söylemlerle bir araya gelen insanların sosyal medya aracılığıyla seslerini duyurmaya çalıştığı, ortak adalet anlayışına başvurdukları bir harekettir. Eylemcilerin bu yönüyle devrimcilerden ayrıldığı söylenebilir. "Devrimciden farklı olarak, sivil itaatsizlik eylemcisi varolan otoritenin genel çerçevesini ve hukuk düzeninin genel meşruiyetini kabul eder" (Arendt 100). Yasalara sadakat çerçevesinde şekillenen Gezi Direnişi'nde amaç sistem karşıtlığı değil, devlet tarafından gerekli düzenlemelerin ve değişikliklerin yapılması gerekliliğini hatırlatmaktır. Bu gereklilik eyleme katılanlar tarafından üretilen görseller ve dil ile desteklenmektedir. Sivil itaatsizlik terimini literatüre kazandıran ve sivil itaatsizlik yaklaşımının öncüsü olarak görülen Henry David Thoreau, vergi borcunu ödemediği gerekçesiyle hapse atıldığında itaatsizliğin haklılığına bir kez daha kanaat getirmiştir. Thoreau'un bu sözleri sivil itaatsizliğin karakteristik özelliğine açıklık getirir: "Ben her koşul altında hükümetin her türüne karşı çıkan insanların ağzıyla değil, somut konuşmak istiyorum. Hemen, şimdi hükümetin lağvedilmesini değil, ancak hemen şimdi daha iyi bir hükümet istiyorum" (Thoreau 31). Görüldüğü gibi, amaç Gezi Direnişi'nde de olduğu gibi iktidarı bertaraf etmek değil, gerekli değişikliklerin yapılması ve eksikliklerin giderilmesi için hükümete çağrıda bulunmaktır.

Esra Ercan Bilgiç ve Zehra Kafkaslı tarafından 2013 yılında, Gezi Direnişi sırasında yapılan araştırma sonucu da, hareketin odak noktalarına açıklık getirmektedir. Araştırmaya göre, direnişi destekleyen çoğunluk, kendilerini 'özgürlükçü' olarak tanımlarken, direnişi desteklemelerinde etkili olan gerekçelerde önceliği başbakanın tavrına, polisin orantısız şiddetine, demokratik haklarının ihlaline, özgürlüklerinin kısıtlanmasına, medyanın suskunluğuna ve belli bir yaşam tarzının dayatılmasına vermektedirler. Çoğunluğun kendi yaşam tarzını azınlıklara dikte etmesi sadece demokratik olmayan toplumlarda karşılaşılması muhtemel bir durum değildir. "Bir çoğunluk kültürünün kendi yaşam biçimini azınlıklara dikte etmesi ve böylece kültürel kökenleri farklı vatandaşları gerçek eşitlikten yoksun bırakması demokratik toplumlarda da ortaya çıkar" (Habermas 52).

Bu noktada Thoreau'un (31) sorusu önem arz etmektedir: "Doğrunun ve yanlışın ne olduğuna çoğunluğun değil de vicdanın karar verdiği bir hükümet sistemi olamaz mı?" Hükümet açısından düşünüldüğünde verilecek olumlu yanıt varolan düzen içerisinde ütopik gibi görünse de, halk nezdinde işleyişi sorgulamak, kamu vicdanına yönelik çağrıda bulunmak mümkündür. "Yasal düzeltme yolları tıkanmışsa, var olan politik partiler azınlığın taleplerine tepkisiz kalıyor ya da bu taleplerden bir kısmını da olsa dikkate almıyorsa sivil itaatsizlik eylemine geçmenin haklılığı ortaya çıkabilir" (Rawls 64). Fakat Gezi Parkı eylemlerinin gerçekleştiği dönemde medya aracılığıyla yansıyan söylemler direnişçileri ötekileştirmekte ve hareketin haklılığını ekarte etmekteydi. Arendt'e göre (98), sivil itaatsizlik, yasal yollar tıkandığında ve iktidarın kuşku uyandıran bir politakada ısrar ettiğinde haklılık kazanmaktadır. Gezi Direnişi'nin odağında yer alan özel hayat ihlali ve belli bir yaşam tarzının dayatılmaya çalışılması doğrultusunda hükümetin uyguladığı politika karşısında insanların harekete geçmesi de bu duruma örnektir. "Sivil itaatsizlik eylemine girişenler, hükümetin ve politik birliğin meşruiyetini

kabul ederler; sorumluluktan kaçmaya değil, tam tersine, yurttaş olarak üzerlerine düşen görevi yerine getirmeye çalışırlar" (Dworkin 147). Gezi Hareketi ile birlikte hükümet ciddi bir meşruiyet kaygısına düşmüş; bu kaygıyı kamufle etmek için söylemlerinde demokratik yollarla iktidarda olduğuna, çoğunluk tarafından seçilerek iktidara geldiğine sık sık yer vermiştir. "Seçme ve seçilme hakkı, yalnızca siyasal self determinasyon için temel oluşturduğundan değil, bireysel olarak özerk davranma ve özgün tavır alma hakkına sahip vatandaşların topluma nasıl dahil edileceği konusuna açıklık getirmektedir" (Habermas 155). Demokratik bir toplumda seçme ve seçilme hakkının birey açısından önemi yadsınamaz. Fakat bireylerin topluma dahil edilme noktası net bir biçimde sunulmadığı takdirde, işleyişinde sorunlar ortaya çıkabilir ve bu demokratik hak sembolik bir hak olmaktan ileriye gidemeyebilir. "Sivil itaatsizlik yoluyla, bir azınlık grup çoğunluğu, yaptıklarının bu şekliyle anlaşılmasını isteyip istemediğini gözden geçirmeye ya da ortak adalet anlayışına uygun olarak, azınlığın taleplerini tanımak isteyip istemediğini incelemeye zorlar" (Rawls 60). Gezi Parkı'nın yıkılıp yerine Topçu Kışlası'nın yapılacağı açıklandıktan sonra gerçekleşen eylemler, hükümeti bu kararı gözden geçirmeye zorlamıştır. Sivil itaatsizlik, genel olarak demokratik ve adil toplumlar tarafından gerçekleştirildiğinde anlam kazanır. Sivil itaatsizlik olayı sadece bir bütün olarak işler haldeki hukuk devletinde söz konusu olabilir. "Kuralları ihlal eden birey, var olan düzenin demokratik yasallığını kabul eder" (Habermas 131). Sivil itaatsizliği, devrimci eylemlerden ayıran bazı sınırlar vardır. Yasallık, şiddetten kaçınma gibi özellikler itaatsizliğin karakteristik özellikleri olarak kalmalıdır. "Kuralları ihlal eden birey titiz bir şekilde seçilen sansasyonel aracın duruma uygunluğunu, eliter bir zihniyet ya da narsist güdülerden; yani bir küstahlıktan kaynaklanmadığını iyice tartmalıdır" (Habermas 134). Bu nedenle itaatsizliğin çıkış noktasının doğruluğu ve haklılığı iyice gözden geçirilmelidir.

Gezi Direnişi, barındırdığı mizah, eğlence, komün hayatı ve şiddeti reddeden bir eylem olması nedeniyle meşru ve barışçıldır. İroni ve yaratıcılıkta sınır tanımayan duvar yazıları ve sloganlar direnişin ana temasını oluşturan mizahı pekiştirmiştir. Öyle ki, *"Gazları Sabri'ye attırmayın" "Slogan Bulamadım"*gibi duvar yazıları reklam sektöründe ilgi görmüş ve yazan kişiye ulaşılması halinde işe alınacağı söylenmiştir. (Evran, 2013) Piyanosuyla direnişe destek veren Davide Martello'nun Taksim Anıtı yakınlarında yağmur altında piyano çalması, direnişçilerin yoga yaparak güne başlaması ise Gezi Hareketi'nin eğlenceli yanlarını ön plana çıkartmaktadır. Direniş süresince Taksim'de Gezi Parkı içerisinde bir düzen sağlanmıştı. Kendi kararlarını kendileri alan, yiyecek ve içerik tedariklerini kendileri sağlayan, her sabah temizlik yaparak güne başlayan yepyeni bir topluluk vardı. Kuru pasta ve su dağıtan, 24 saat ücretsiz yemek servisi yapan direnişçiler sorunları birlikte çözdüğü gibi, sahip olduklarını birbirleriyle paylaşıyorlardı. Bu düzen Gezi Direnişi'nde yaaratılan komün hayatının bir göstergesiydi. *"Bu bir sivil direniş, hiçbir şeye zarar verme"* yazıları Gezi Parkı'nın her yerinde asılı bir şekilde duruyordu. İnsanlar birbirlerini sürekli şiddete şiddetle karşılık vermemeleri gerektiği konusunda uyarıyorlardı. Gezi Parkı'nda bekleyen polislere direnişçiler yiyecek ikram ediyorlardı. Bu davranışlar da direnişin şiddet karşıtı ve barışçıl olarak konumlanmış olmasını simgeliyor ve meşruluğunu ön plana çıkarıyordu. "Sivil itaatsizlik, başka bir nedenle yasaya karşı itaatsizliği, sınırları zorlama durumunda da olsa, yasaya sadakat sınırları içinde ifade ettiği için barışçıldır" (Rawls 60-61). Kamu vicdanına çağrı yapmayı hedefleyen sivil itaatsizlik eylemcilerinin ortak noktası vicdandır. Fikir birliği, ideolojik görüşlerin yakınlığı gibi noktalar eylemin odak noktası değildir. "Vicdan her yerde apolitiktir. Ne haksızlığın yapıldığı dünya ile ne de bu haksızlığın dünyanın geleceğine ilişkin sonuçlarıyla ilgilidir" (Arendt 87). Yasaya sadakat sınırları içerisinde gerçekleşen Gezi Direnişi'nin çerçevesi de ortak vicdan ile çizilmiştir. "Bilinçli olarak yapılan

yasal ihlaller biçimindeki protesto eylemleri bile, sadece sembolik bir karakter taşımaktadırlar ve çoğunluğun adalet duygusu ve idrak yeteneğine hitap etmek niyetiyle gerçekleştirilmektedirler" (Habermas 127).

Gezi Parkı perspektifinde gerçekleşen eylemler Türkiye'de başta siyaset olmak üzere bir çok alanı kökten değiştirmeyi başarmıştır. Yapısı, oluşumu ve gelişimi itibariyle Türkiye tarihinde görülmemiş bir dönemin kapılarını aralayan Gezi Hareketi, ortak adalet anlayışıyla çağrıda bulunan aktivistlerin şiddeti reddetmesi ve meşru sınırlar içerisinde taleplerini dile getirmeleriyle son bulmuştur.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve YÖNTEMİ

Çalışmanın metodolojisi, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan söylem çözümlemesi perpektifinde şekillenmektedir. Toplumsal olayların kalitatif araştırma metodu ile çözümlenmesi olayları derinlemesine inceleme fırsatı verirken, farklı bakış açıları geliştirme ve bilginin derinliklerinde keşif yapma imkanı tanır. Nicel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi, "sorunları içerisinde oluşup geliştiği değerler sisteminden yalıtarak analiz etmez, durumlara egemen olan ilişkiler ağını kendi doğal ortamında yorumlamaya ve bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya çalışır" (Neuman 2012, 224; aktaran Karataş 2015, 64). Toplumsal olayların çözümlenmesinde ve bilgi üretme safhasında, yaşanan zaman ve şartların önemi göz ardı edilemez. Bu nedenle bilgi üretim sürecinde her bir paradigma detaylı bir şekilde ele alınır. Derinlemesine araştırma imkanı sunan nitel araştırma yöntemi bu açıdan çok değerlidir. Kalitatif araştırmalar tek başına bir yöntem olarak seçilebileceği gibi, kantitatif araştırmaların ardından vakaları derinlemesine analiz edebilmek için de tercih edilebilir. Toplumsal olaylar ele alınırken nicel araştırmalardan elde edilen sayısal veriler sayesinde somut adımlara ulaşılabilir fakat ardındaki öyküler ve toplumsal değişime işaret eden detaylar eksik kalabilir.

Çalışma, kalitatif araştırma metodlarından söylem çözümlemesi çerçevesinde şekillenmektedir. Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemler analiz edilerek yeni toplumsal hareketlerle ilişkilendirilecek ve söylemlerin bu hareketlerin hangi yönünü ortaya çıkardığına dair detaylar ele alınacaktır.

Söylem çözümlemesinde uyulması gereken bazı kurallar vardır. Nitel araştırma yöntemlerinin temelinde yer alan duruma, şartlara ve zamana göre inceleme özelliği söylem analizinde de oldukça önemlidir. Kimin, ne için, ne zaman ve kime hitaben konuştuğu derinlemesine incelenmesi gereken noktalardır. Söylem ancak bu detaylar etrafında analiz edildiğinde anlam kazanmaktadır. "Söylem, toplumsal pratiklerin en önemlisidir ve bunları doğrudan bir şekilde açıklayabilen ve dolayısıyla da ideolojileri aktarabilen tek şeydir. Bu nedenle söylem kuramı olmadan ideoloji kuramı da eksiktir." (Van Dijk 100)

Söylem çözümlemesi çoğunlukla kültürel ve ideolojik alanlar etrafında şekillense de, farklı dalları da kapsamaktadır. "Söylem, kültürel ideolojik alanlar dışında ekonomik, politik alanlarla da ilintilidir ve tüm alanların kendilerini anlamlandırdıkları, yeniden anlamlandırdıkları, ifade ettikleri ve toplumsalla ilintilendirdikleri alandır" (Çoban 199).

Fairclough (139), söylem ve diğer toplumsal pratikler arasındaki ilişkiyi diyalektik bir ilişki olarak tanımlar. "Dil bir anlamlandırma pratiğidir ve toplumsalın dış dünya içinde kendini varedebilmek için onu anlama ve dönüştürebilmenin aracı olarak etkinlik gösterir" (Çoban 202). Toplumsal olaylar farklı bakış açılarıyla incelediğinde farklı anlamlar kazanabilir. "Dil ve simgeleştirme süreci doğanın yansıtıldığı bir etkinlik değildir, anlam doğa içerisinde verili olmayıp insan tarafından üretilir, bu nedenle aynı olaylara farklı türden anlamlar yüklenebilir" (Çoban 203). Ataman'a göre (257) egemen ideoloji, yazılı dil içinde oluşturulmuştur ve yine aynı dilin gücünden yararlanarak, her gün yeniden oluşturulmaktadır. Geleneksel medya

aracılığıyla yansıtılan söylemler çoğunlukla ideolojik anlamlar taşır ve söylemlerle hedef kitlenin rızası alınmaya çalışılır. "İdeolojik söylem, öznenin ikna edilmesi amacını taşır ve tüm ideolojik söylemlerin özneleri kendi saflarına çekmek için ikna edici bir dil kullanır" (Çoban 208). "Egemen kitle iletişim araçları, özellikle de TV teknolojisi, hem uçucu, hem de dinleyici ile etkin bir diyaloğa müsaade etmeyen yapısıyla zihin üzerinde güdücü, tekbiçimleştirici bir etkide bulunabilmektedir" (Ataman 258). Dil, ideolojilerin aktarılmasında önemli rol oynayan bir araçtır. Yapısal bir olgu olmasına rağmen amaçlar doğrultusunda farklı şekillerde kullanılabilir. "Dil uzamın içinde kendini aktarıp varlığı bile arada metaforlaştırır" (Foucault 154). Dil ile söylem arasındaki ilişkinin dayanak noktasını farklı kullanım şekilleri oluşturmaktadır. Bu nedenle kimin konuştuğu, kim için ve ne amaçla konuştuğu söylemin alt metinlerini anlamak açısından önem kazanır. Kullanıldığı durum içerisinde anlam kazanan dil, ideolojilerin iletilmesine yardımcı olurken, söylem üretici konuma geçerek hakim ideolojileri çeşitli kanallar vasıtasıyla yansıtabilir. Söylem, "bir kültürün tüm fenomenlerinin ortak yorumsal zemini değildir. Bir biçimi görünür kılmak, bir şey söyleme'nin dolambaçlı (daha kurnazca ya da naif; nasıl isterseniz) bir biçimi değildir" (Foucault 222) Bu noktada söylemin ideolojik bir iş olmasından yola çıkarak çözümlemenin stratejisini incelemek önem arz eder. İdeolojik söylem çözümlemesinin pratik genel stratejisine göre; anlam, konu seçimi, tanım düzeyi ve ayrıntılandırma derecesi, imalar ve önvarsayımlar, tutarlılık, eş anlamlı kelime kullanımı, karşıtlık, örnekler ve açıklamalar, yadsıma ifadeleri, önerme yapıları, aktörler ve kanıtsallık derinlemesine irdelenmesi gereken noktalardır. "Söylemin anlamı, söylemde yer alan sözcüklerin ve tümcelerin anlamlarıyla sınırlı değildir. Söylemin 'konular' ya da 'temalar' gibi küresel anlamları da vardır" (Van Dijk 54). İdeolojik söylem çözümlemesinde öncelikli olarak 'konu seçimi'nin irdelenmesi gerekir. Çünkü 'konu seçimi' bir vakayı görünür kılmanın ya da göz ardı

etmenin etkili bir yoludur. Van Dijk'a göre konuların ideolojik işlevleri doğrudan şu ilkeyi izler: "Kendimizin iyi şeylerini ya da *onların* kötü şeylerini vurgulamak istiyorsak, yapacağımız ilk şey böyle bir bilgiyi konulaştırmaktır" (Van Dijk 55). Bu doğrultuda, ideolojik perspektifte eğer kendi kötü yanlarımızı ortaya çıkarmak istemiyorsak, konulaştırmamaya eğilimli olmamız gerekir. Bu durum, özellikle geleneksel medyanın haberleştirme süreçlerinde uygulanan bir otosansüre işaret etmektedir. Konu seçimi daima iktidar lehinde şekillenirken, vurgulanmaması gereken olaylar göz ardı edilir. Bu nedenle konu seçimi ideolojiktir. Konuya ilişkin detaylar vermek ya da eksik bilgilerle halkı aydınlatmaya çalışmak da bilinçli bir tutumdur. Çalışmada ele alacağımız pankartlar ve sloganların medya özelinde sınırlandırılmış olmasına ithafen medyanın Gezi Parkı eylemleri sırasındaki söylemlerine açıklık getirmek önem arz eder. İnsanlar olumlu imajlarıyla uymayan bilgileri örtük bırakmaya eğilimlidirler. "Konu seçimi dışında diğer önemli nokta ise cümleler arasındaki tutarlılıktır. Söylem anlamlarının tipik özelliklerinden biri de tutarlılıktır: "Bir söylemin tümcelerinin anlamları bir şekilde tutarlı olmak zorundadır" (Van Dijk 56). Eleştirel söylemin genel stratetijisi karşıtlıktan beslenir. Örnekler ve detaylarla da süslenerek sonuca ulaşmak hedeflenir. İdeolojik söylemin diğer önemli noktası ise 'yadsıma'dır. Genellikle olumlu başlayan bir cümle 'ama' bağlacı ile devam ettirilerek sonrasında gelen söz öbeğine olumsuzluk yükler. "Her tür önyargılı söylemin en tipik olanı, "Sözde Olumsuzluğu" herkesçe bilinen yadsıma ifadesinin anlamsal hareketidir: X'e karşı değilim ama…" (Van Dijk 59). Sözcük seçimi, cümle yapıları, yüklemin ve öznenin konumlandırılma şekli zaman zaman olumsuz önermeleri legalize etmenin yolunu açar. Gezi Direnişi'nde değindiğimiz polis şiddetinin medyaya yansıması da tam olarak bu şekilde gerçekleşmiştir. Kişiler, dünyayı temsil etme şeklimizle ilgilidir. Örneğin, "polis acımasızlığını "gerekli" bir şey olarak tanıtmak 'ırksal başkaldırıların' gazetelerdeki anlatımında olduğu gibi, bu türden bir zorbalık için bir çeşit

meşrulaştırmayı ifade eder" (Van Dijk 60). Bu tarz söylemler hafızamıza kazınıp kalıplaşmış söylemler halini aldığında sonrasında değiştirilmesi mümkün olmayan bir noktaya erişirler. Bu durumda iktidar anlayışına ters düşen söylemlerin nefret ve öfkeyle karşılanarak ötekileştirilebildiğinden bahsetmek mümkündür. Söylemler belli bir disipinin altında denetlenir ve kimlere ulaşması gerektiği bu çerçeve etrafında belirlenir. Kitle iletişim araçları tarafından üretilen söylemler buna örnektir. Söylemleri denetlemeye imkan veren bazı usuller vardır. Bu kez söz konusu olan "söylemlerin devreye sokuluşlarındaki koşulları belirlemek, onları söylemeye çalışan kişileri belirli bir takım kurallara uymaya zorlamak ve böylece o söylemlere her önüne gelen kişinin ulaşmasını engellemek" (Foucault 41). Foucault bu düzenlemeyi sağlayan kişiyi 'kurucu özne' kavramı ile açıklar. "Kurucu özne, gerçekten de dilin boş kalıplarını doğrudan kendi niyetleriyle doldurmakla görevlidir" (Foucault 47). Bu bağlamda, medya sahipleri 'kurucu özne' olarak konumlandırılabilir. Medya, ideolojiyi aktarma, algıyı şekillendirme, değiştirme ve yönlendirme konusunda en önemli araçlardan biridir. Medya toplumsal bir amaca hizmet etmektedir. "Toplumsal amaç şudur: İnsanların zihinlerini, hükümetlerine ve daha genel kapsamda toplumsal, ekonomik ve politik düzenin düzenlenmelerine "erdemli bir bağlılık gösterecek biçimde eğitmek" (Chomsky 22). Medya, iktidarın toplumsal denetimi kontrol altında tutmak amacıyla yönlendirdikleri mecralardandır. Medyanın işleyiş mekanizması, medya, hükümet, sermaye ve elitlerle aralarındaki güçlü bağlara dayanmaktadır. Chomsky'nin değindiği, "rızanın üretilmesi" ve "güdümlü gerçeklik yaratılması" geleneği bugün de değişmemiş ve toplumsal hareketlerin baskılamaları sonucunda dozunu arttırak devam etmektedir. Çıkarlar doğrultusunda şekillenen medya, düşman olarak gördüklerini şeytanlaştırmaya devam ederken, yandaşlarını daha iyi göstermeye çalışmaktadır. Çünkü iktidara karşı direnmek zorlu bir süreci kabullenmeyi gerektirir. "İktidarla kapışmaya girmek pahalıya

mal olan ve zor bir iştir. Bunun için kanıtların ve savların çok kuvvetli olması gerekir" (Chomsky 13). Medya, hedef kitleyi toplumsal normlar çerçevesinde yaşamaya zorlayan bir ideoloji ile şekillenir. "Medyanın yapısı da yerleşik öğretiye uyum sağlamayı özendirecek biçimde düzenlenmiştir" (Chomsky 15). Planlananın aksine bir tutum geliştirenler ve eleştirel bakış açısıyla yaklaşanlar ise sistemin gereğine uymayan ve her an öfkeyle karşılaşması muhtemel toopluluklardır.

Guy Debord'un 1967'de ele aldığı "gösteri toplumu" bugünkü düzen düşünüldüğünde öngörüsünde ne kadar haklı olduğunu ortaya koymaktadır. Gösterinin kökeninde yatan şey, en eski toplumsal uzmanlaşma, iktidarın uzmanlaşmasıdır. Dolayısıyla gösteri bütün diğerleri adına konuşan uzmanlaşmış bir etkinliktir. "Gösteri, bütün diğer ifadelerin yasaklandığı, hiyerarşik toplumun kendisi karşısındaki diplomatik temsilidir" (Debord 19). Medya üretimi ve ortaya çıkan söylemler iktidarın çıkarlarına takılıp kalırken; farklı ifadelere, çokseslilige, ve tarafsız söylemlere yer veremeyen medya bu 'gösteri toplumu'nun bir parçası olmaktan öteye gidememiştir.

> Bir başkası tarafından oluşturulmuş ve seçilmiş imaj akını, her şeyi taşır ve algılanabilir bir dünyanın bu sadeleştirilmiş özetini keyfine göre yöneten; gösterilmesi gerekenin ritminin ne olacağına ve bu akının nereye varacağına karar veren bir başkasıdır; tıpkı düşünmek için vakit bırakmayan ve seyircinin anlayabileceği ya da düşünebileceği şeyden tamamen bağımsız olan ve aralıksız süren keyfi bir sürpriz gibi başkası karar verir. (Debord 141)

Medya ve sosyal medya perspektifinde Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemeleri bu noktada Gezi Hareketi ve sonrasını daha iyi analiz edebilmek ve eleştiri süzgecinden geçirerek söylemleri sınıflandırabilmek adına bize yardımcı olacaktır. Toplumdaki ideolojilerin yeniden üretilmesinde söylemin ne kadar etkili olduğunu gösterecektir. Bunun için medya

tarafından ya da günlük hayatta sıkça kullandığımız ideolojinin genel bir tanımını yapmak faydalı olacaktır. "İdeolojiler, bir grubun üyelerinin köklü inançlarıdır." (Van Dijk 17). Toplumsal pratiklerin odak noktası olan ideolojiler söylemlerle aktarılırken, toplumda yeniden üretilebilirler. İsviçreli dilbilimci Saussure'e göre dil bir "toplumsal kurumdur", oysa söz bireysel bir davranıştır. "Dil parçalara ayrılabilir, öyleyse çözümlenebilir; yapılacak iş bir dilin işleyişini ve anlamlandırılmasını sağlayan karşıtlıkları, saptamaları ortaya çıkarmaktır" (Mattelart 69). Medya, gerçek hayatta bahsedilen olayların bir temele dayandırılması için referans gösterilen önemli araçlardan biridir. Bu da medyanın ne derece etkin rol oynadığına işaret eder. Çağdaş toplumda kitle iletişim araçları kanıtsallığın göze çarpan bir ölçütüdür: 'Televizyonda gördüm' ya da 'Gazetede okudum' günlük sohbetlerin güçlü savlarıdır (Van Dijk 61). Anaakım medyanın Türkiye'de hala değerini koruduğunu düşündüğümüzde bu savlar önem kazanmaktadır. Haber dili ve editoryal çizgi perspektifinde iktidar lehinde şekillenen yayınlar, anaakım medya takipçileri için hala kanıt niteliğindedir ve inandırıcılığını hala korumaktadır. Gezi Parkı eylemleri kapsamında yapılan araştırmada medyanın suskunluğu eyleme destek verenlerin gerekçeleri arasında yer almaktaydı. Bu nedenle araştırmanın evreninin 'medya söylemleri' özelinde sınırladığı söylenebilir. Bu çalışma, Gezi Hareketi'nin, toplumsal pratikleri ne denli değiştirdiğine ve eylemlerin aktörü olarak konumlanan Y Nesli'nin beklentilerine açıklık getirecektir. Sönümlenmiş bir toplumsal hareketin mezuniyet törenlerinde ve Sansürü Durdur Hareketi'nde ürettiği dil ve görseller üzerinden Gezi Ruhu'nun yaşatılıp yaşatılmadığı tartışılacaktır.

Çalışmada vaka olarak mezuniyet törenleri seçilmiştir. Bunun nedeni iletişim, medenilik, teknoloji ve globalizm temalarıyla şekillenen Y kuşağının Gezi Hareket'indeki rolü ve önemidir. "Y kuşağı ya da Milenyum jenerasyonu olarak da isimlendirilen kitle sosyal ağları önemli bir

teknolojik ve sosyal trend haline getiren bireylerden oluşmaktadır" (Greenberg ve Weber 2008, 20; aktaran Sayımer 2014, 109). Sosyal medyanın sunduğu özgür mücadele alanı Gezi Direnişi'nde Y kuşağının en önemli aracı haline gelmiştir. Twitter'da atılan tweetler, Facebook'ta paylaşılan fotoğraflar kamunun vicdanına sunulmuş, her birey birer yurttaş gazetecisi görevini üstlenmiştir. Gezi Parkı aktivistleri, 68 öğrenci olaylarındaki eylemcilerle sıkça karşılaştırılmaktadır. Farklılığı oluşturan en büyük etkenin de nesil farkı ve toplumsal hareket pratiklerindeki değişiklik olduğuna dikkat çekilmektedir.

Aynı anda pek çok işi bir arada yapabilen ve teknolojik ortamda kendini çok iyi ifade edebilen Y kuşağı, Gezi Direnişi boyunca polis müdahalesi esnasında bile yaşananları sosyal medyaya taşımayı başarmıştır. Bu multitasking özellikleri sayesinde direniş boyunca halka seslenmekten geri kalmamışlardır. Özgürlüklerinin kısıtlanması ve belli bir hayat tarzının dayatılmaya çalışmasına karşı çıkan Y kuşağı, Gezi Parkı eylemlerinde kendilerini ve başkalarını ne kadar önemsediklerini göstermişlerdir. Gezi Parkı eylemlerinin baş aktörü olarak konumlanan Y kuşağı, bu durumu daha sonra gerçekleşen mezuniyet törenlerinde de yaşatmış, en çok kullandıkları mecra olan sosyal medya ve internet için getirilen kısıtlamalara karşı tepki göstermek için düzenledikleri eylemde de devam ettirmişlerdir.

Çalışmada ODTÜ, İTÜ ve Boğaziçi Ünviersitesi'ndeki mezuniyet törenleri incelenecektir. Bunun nedeni, üç üniversitenin de geçmişten günümüze sahip oldukları muhalif kimlikleridir. 68 öğrenci olaylarında İTÜ Gümüşsuyu Kampüsü'nde yapılan 6. Filo karşıtı eylemler Gezi Parkı döneminde farklı formlarda vücut bulmuştur. Boğaziçi Üniversitesi ise her daim demokratik ve özgürlükçü tutumuyla tanınmaktadır. Bir yanda türban sorunu nedeniyle arkadaşları için eyleme geçen öğrencilerin varlığı, bir yanda ise tutuklanan öğretim üyeleri için bir araya gelen öğrencilerin varolması Boğaziçi Üniversitesi'nin katılımcı ve özgürlükçü yapısını

yansıtmaktadır. ODTÜ ise 68 olaylarından bu yana devrimci kimliği ile tanınmaktadır. 1970'lerde ODTÜ'de öğrencilik yapan ve bu yıllarda ortaya çıkan ODTÜ-ÖTK deneyiminin örgütlenmesinde de rol alan Yalçın Bürkev, muhalif kimliğin oluşum sürecini şöyle açıklamaktadır:

> "ODTÜ'nün kuruluşunda cisimleşen bu burjuva modernleşme çabası, kuruluş dönemine denk gelen 1960'lı yılların muazzam sosyal değişim atmosferi içinde solla buluşarak kendi kuruluş ufkunu aştı ve ortaya son derece özgün bir sentez çıktı." (http://ilerihaber.org/)

ODTÜ, Gezi Parkı eylemleri süresince muhalif kimliğini yansıtmış hatta sonrasında Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ve ODTÜ içerisinden geçen yoldaki ağaçların kesilmesi istemine karşı da büyük bir direniş göstermişlerdir.

Gezi Hareketi boyunca Y kuşağının teknolojiyle olan bağı ve sosyal medya mecralarının efektif kullanımı ilk kez iktidarın yönetemediği ve hakimiyeti altına alamadığı bir gücün varlığını büyük ölçüde yansıtmıştır. Geleneksel medyaya uygulanan sansür, alternatif medyada geçerli olamayınca hükümet ne yapacağını şaşırmış ve sonrasında getirdiği yasal düzenlemelerle bir nebze de olsa bu alanın etkilerini daraltmaya çalışmıştır. Bunun üzerine gerçekleşen 'Sansürü Durdur Hareketi' mizahi yapısı, sloganlar ve dövizlerle Gezi Hareketi'ne atıfta bulunulması nedeniyle araştırma açısından önem arz etmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini, 2013 ve 2015 yılları arasında gerçekleşen mezuniyet törenleri ve 'Sansürü Durdur Hareketi'nde kullanılan 35 pankart ve eylemler süresince dillere pelesenk olan, Gezi Hareketi'nin unutulmaz parçaları haline gelen 5 slogan oluşturmaktadır. 2013 yılında Gezi eylemleri süresince gerçekleşen yazılamalara da, sonrasında hayat bulan pankartları ve sloganları

daha iyi analiz edebilmek adına araştırmada yer verilecektir. Dövizlerde yer alan semboller, yazılar, duvar yazıları, resimler örneklem dahilinde söylem çözümlemesi yöntemiyle iredelenecektir. *Her Yer Taksim, Her Yer Direniş, Bu Daha Başlangıç Mücadeleye Devam, Direne Direne Kazanacağız, Sansürü Durdur* ve bu hareket bağlamında önceden gerçekleşen *İnternetime Dokunma* sloganları dönemsel olarak, içerisinde bulunduğu zamanın şartlarına göre ayrı başlıklar altında ele alınacaktır. Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesine göre, makro ve mikro düzeyde ele alınacak pankartlar ve yazılamalar senktaktik, bölgesel uyum, sözcük seçimleri, retorik, tematik yapı ve şematik yapı çerçevesinde ele alınacaktır. Araştırmada ortaya çıkacak problemler, direnişin söylem olarak geniş tema ve motiflere sahip olması ve tümünü incelemenin zorluğu göz önünde bulundurulduğunda evrenin tamamının değil, evreni temsil edeceği varsayılan bazı sloganların ve pankartların seçilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

5. BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

5.1 Gezi Parkı Eylemleri Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı eylemlerinde geleneksel medya ve sosyal medya ile ilgili olarak ön plana çıkan 10 yazılamaya yer verilecektir. Bu yazılamalar aşağıda yer almaktadır:

1) *Devrim televizyonlardan yayınlanmayacak!*

2) *Revolution will be retweeted!*

3) *Al sana gündem*

4) *Ülkemiz bu durumdayken 2 saat boyunca penguen belgeseli yayınlayan CNN Türk ile hiçbir alakamız yoktur.*

5) *Çek CNN Türk! Bugün biz de buradayız!*

6) *Penguenler de bizi görecek mi?*

7) *Diren İphone Şarjjı!*

8) *Telefon internete girmiyor benim için de tweet atın lütfen*

9) *Tehlikenin farkında mısınız? Kaç gündür Candy Crush isteği gelmiyor.*

10) *Hak yiyen, hack yer*

Gezi Direnişi süresince duvar yazıları, mizahi ve ironik yaklaşımlarla direnişin bir parçası olmuş ve önemli iletişim türlerinden biri haline gelmiştir. "Yazılama yapılan duvar isyancı sesin duyulur kılınması için kullanılan bir medya işlevi görür, kentlerin sokaklarında yer altında yaşayan isyancı bir hareketin varlığını görünür kılar" (Çoban 339). Gezi Hareketi boyunca medyanın suskunluğu insanları sosyal medyaya yöneltmiş ve dijital kuşak hislerini, yaşadıklarını bu mecralarda paylaşarak kamu vicdanına ortak bir çağrı yapmayı hedeflemiştir. Sosyal medya dışında, duvarlar, pankartlar ve sloganlarla seslerini duyurmaya çalışan aktivistler siyasi iletişimi sokaklara taşımayı da başarmıştır. Gezi Direnişi'nde dijital kuşak olarak adlandırdığımız kesim geleneksel medyanın tutumuna olan tepkisini büyük medya kuruluşlarının önünde yaptığı protestolarla, yazılamalar ve sloganlarla göstermiştir. "*Devrim televizyonlardan yayınlanmayacak!"* duvar yazısı direniş boyunca medyanın tutumununu açıkça gözler önüne sermektedir. Gezi Parkı eylemlerinde gerçekleştirilen bu yazılama ile demokratik hak ve özgürlüklerin bir parçası olan haber alma hakkı ve iletişim özgürlüğünün ihlaline ironik bir yaklaşımla dikkat çekilmiştir. Yeni toplumsal hareketlerin odak noktasını oluşturan, Gezi Hareketi'nde de vücut bulan basın özgürlüğü ve iletişim özgürlüğü talebi bu yazılamada da karşımıza çıkmaktadır. Duvar yazısı makro düzeyde irdelendiğinde tematik yapının medya ile ilişkilendirildiği söylenebilir. Duvar yazısını mikro düzeyde ele alırsak sentaktik açıdan cümle

yapısının incelenmesi önem arz eder. Cümle yapısının edilgen çatılı olduğunu ve geçişli eyleme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nedensel ve referansal ilişki bu noktada oldukça önemlidir. Geleneksel medyaya referans veren yazılamanın hedefi kamu yararı esasını ihlal eden medyanın tutumunu kabullenerek, çareyi kendilerinde veya alternatif mecralarda arama gerekliliğine işaret eder. Cümle sonunda kullanılan ünlem işareti insanları harekete geçmeye ve medya tarafından yapılan ihlallere karşı sorumluluk almaya davet eder.

Gezi Parkı eylemlerinde sıkça karşımıza çıkan başka bir yazılama da *"Revolution will be retweeted!"* yazısıdır. Eylemler süresince medya tarafından gerçekleştirilen sansür ve otosansür ile ilgili açılan pankarttaki söylemin arka planında iletişim özgürlüğü hakkının ve kamu yararının ihlali olduğu gözlemlenmektedir. Söylemin ironik ve mizahi bir yaklaşımla üretildiği görülmektedir. Mizahi yönüyle yeni toplumsal hareketlerde üretilen dilin devrimci eylemlerden farklılığını ortaya koymaktadır. Sosyal medyanın en yoğun kullanıldığı toplumsal hareketlerden biri olan Gezi Parkı eylemlerinde özellikle Twitter yoğun bilgi akışıyla gündemi belirlemede etkin bir rol oynamıştır. Yazılama, mikro düzeyde sentaktik açıdan incelendiğinde cümle yapılarının aktif ya da pasif, basit ya da karmaşık olması önem kazanır. "*Devrim retweet edilecek!"* olarak çevirebileceğimiz cümlenin edilgen çatılı bir yapısının olduğunu söylemek mümkün. Bu nedenle burada sormamız gereken soru 'kim tarafından' olabilir. Cümlenin işaret ettiği referans Gezi Parkı direnişçileridir. Direnişin çoğunluğunu oluşturan Y neslinin teknolojik

gelişmelerle olan bağı ve bu yeniliklere yatkınlığı bu noktada açığa çıkmaktadır. Bir önceki duvar yazısı geleneksel medyanın işlerliğini kaybettiğine dair olumsuz izler taşırken, bu duvar yazısı sosyal medyanın gücünü daha net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Makro yapı içerisinde değerlendirebileceğimiz ardalan ve bağlam bilgisine baktığımızda hareket süresince terazinin bir kefesinde geleneksel medya, diğer kefesinde ise sosyal medyanın yer aldığını ve her zaman alternatif mecraların daha fazla tartıldığını görüyoruz.

Gezi Parkı'na katılımda son dönemlerde iktidar ve çıkar ilişkileri doğrultusunda şekillenen medyanın payı büyüktü. Gezi Parkı eylemlerinde gerçekleştirilen bu yazılama ile demokratik hak ve özgürlüklerin bir parçası olan haber alma hakkı ve iletişim özgürlüğünün ihlaline mizahi bir yaklaşımla dikkat çekilmiştir. Bu yönüyle devrimci söylemlerden ayrılan yazılama, yeni toplumsal hareketlerde değişen dile de işaret etmektedir. Gezi Direnişi öncesinde yaşanan Uludere Katliamı ve Reyhanlı saldırısı yazılamanın arka planına ışık tutmaktadır. Reyhanlı saldırısında, "Türkiye'nin Ortadoğu sorunlarına doğrudan müdahil olması ile beraber bölge sorunlarının tarafı olması ve bölgede siyasetin yürütülüş biçiminin hedeflerinden biri haline gelmesi" önemli rol oynamıştır. (Orhan 14) Saldırıya ilişkin dava henüz sonuçlanmamış olsa da kimin gerçekleştirdiğine dair söylentiler devam etmektedir. El Kaide, IŞİD ve Esad rejiminin saldırıyı gerçekleştirmiş olmaları üzerinde durulmaktadır. (Evin 2014) Uludere Katliamı, 34 Kürt

kökenli vatandaşın PKK'nın kullandığı yollardan geçmeleri gerekçesiyle Türk Hava Kuvvetleri tarafından bombalanması ile sonuçlanan olaydır. Roboski'de 34 insanın ölümüyle sonuçlanan olaylar, geleneksel medyada yer almıyor, sosyal medyada ise en çok konuşulan konular arasına giriyordu. İktidar, sezaryen ve kürtaj ile ilgili açıklamalarıyla ve medyanın da yardımıyla gündemi değiştirme çabası güdüyordu. "Her kürtaj bir Uludere'dir." söylemi gündemden düşmemesi gereken konuları gölgelemeyi başarmıştı. "Reyhanlı'da 53 kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırıda yayın yasağı getiriliyor, içki yasakları gündem oluşturuyordu. (Yavuz 2013) Böyle bir süreç sonucunda gerçekleşen Gezi Eylemleri'nde yazılamalar ile medya eleştirilmekteydi. *"Al sana gündem"* yazısı da bu eleştirilerden biriydi. Makro yapı içerisinde yazılama, medyadaki gündem değişikliğine vurgu yapmakta ve gündemi belirleyen aktörlerin artık iktidar değil, halk olduğuna dikkat çekmektedir. Yazılamada hedef gösterilen hükümet ve medyadır. Gündem değiştirme çabasına yardımcı olan ve ideolojik bir aygıt olarak konumlanan medya eleştirilmekte, hükümetin ise artık gündemin belirleyicisi olmadığına kanaat getirilmektedir. Duvarların medya işlevi gördüğü eylemlere atıfta bulunulması da söz konusudur. Halkın medyasının duvarlar olduğu da sembolize edilmektedir. Cümleyi mikro yapı içerisinde değerlendirdiğimizde etken çatılı bir fiil kullanıldığını ve eylemin başa getirilerek cümlenin vermek istediği mesajı güçlendirdiğini söyleyebiliriz.

Şüphesiz, Gezi Parkı eylemlerinin trend konularından biri haline gelen 'penguenler' Türkiye'nin köklü ve büyük medya kuruluşlarından biri olan CNN Türk'ün eylemin en yoğun yaşandığı, polis müdahalesinin ağır bir şekilde gerçekleştiği günde yayınladığı penguen belgeselinden kaynaklanmaktadır. Eylemler süresince sansürün ve otosansürün sembolü haline gelen penguenler ile ilgili açılan pankarttaki söylemin arka planında iletişim özgürlüğü hakkının ve kamu yararının ihlali gözlemlenmektedir. Gezi Hareketi'ne destek verenlerin gerekçeleri arasında yer alan 'özgürlüklerin' ihlali bu yazılamada ironik ve mizahi bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu süreçte yapılan yazılamalardaki mizahi yaklaşım genç ve apolitik olarak nitelendirilen Y kuşağının yaratıcılığını ön plana çıkarmıştır. "Gezi süreci ile başlayan yazılama kültürü geleneksel yazılama kültürünü reddeden mizahı temel alan yeni bir yazılama biçimini beraberinde getirmiştir" (Çoban 345). Penguen Kuru Temizleme & Ütü dükkanı, astıkları bir pankart ile bu mizahi yaklaşıma dahil olmuştu. *"Ülkemiz bu durumdayken 2 saat boyunca penguen belgeseli yayınlayan CNN Türk ile hiçbir alakamız yoktur."* Cümle makro düzeyde incelendiğinde, CNN Türk'ün gerçekleştirmiş olduğu otosansüre ironi ile vurgu yapıldığı söylenebilir. Nedensel ilişki göz önünde bulundurulduğunda, CNN Türk'ün hükümetle olan ilişkileri çerçevesinde böyle bir yayın politikası izlediğine kanaat getirmek mümkündür. Sentaktik açıdan cümle yapısına bakıldığında etken fiil çatısının kullanıldığı, hedeflerin net bir şekilde gösterildiği ve basit cümle yapısına sahip olduğu söylenebilir. Bu kullanım mizahi yaklaşımı daha da güçlendirmiştir.

CNN Türk'ün yayınladığı penguen belgeseli Gezi Parkı'nda da sembol haline gelmiştir. *"Çek CNN Türk! Bugün biz de buradayız!"* söylemi makro düzeyde, yapılan belgesel yayınını ironik bir şekilde eleştirerek, geleneksel medya kuruluşlarına CNN Türk özelinde atıfta bulunmuştur. Anaakım medyanın suskunluğuna dikkat çeken bu yazılama, temel kişilik haklarından biri olan iletişim özgürlüğüne dikkat çekerken, söylemin ironik ve mizahi bir yaklaşımla oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Eyleme destek verenlerin gerekçeleri arasında gösterdikleri 'medyanın suskunluğu' bu yazılama ile ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda yeni toplumsal hareketlerin ürettiği dildeki farklılaşmayı da ön plana çıkarmakta ve Gezi Parkı eylemlerinin ürettiği dil ve görsellerle militan eylemlerden ayrıldığını da göstermektedir. Mikro düzeyde cümle yapısını sentaktik açıdan incelediğimizde etken yapılı olduğunu, yüklemin anlamı güçlendirmek ve vurguyu eyleme kaydırmak için ilk kelime olarak kullanıldığını söyleyebiliriz.

Medya eleştirisi olarak oluşturulan bir diğer söylem de "Penguenler de bizi görecek mi?" yazılamasında karşımıza çıkmaktadır. Gezi Parkı eylemlerine katılımda etkili olan medyanın suskunluğunu yansıtan duvar yazısı, demokratik haklardan biri olan iletişim özgürlüğü hakkı ve kamu yararı esasına dikkat çekmektedir. Makro yapı içerisinde Yılmaz Erdoğan'ın Vizontele filmine atıfta bulunulduğu söylenebilir. Nedensellik ilişkisi açısından bakmak gerekirse filmi kısaca özetleyerek kurulan bağlamı açıklamak önem arz eder. Film, Van'ın Gevaş ilçesine televizyon gelmesini ironik bir olay örgüsüyle anlatmaktadır. Filmde geçen "Peki Zeki Müren de bizi görecek mi?" sorusu yazılamada karşımıza penguen ile değiştirilerek çıkmıştır. Bu yazılama ile medyanın bilhassa televizyonların yayın politikaları açısından ve uyguladıkları otosansür açısından ilkelliğine gönderme yapılmıştır.

"Diren Iphone Şarjı" Gezi Parkı eylemlerinin aktörlerinin profiline açıklık getirmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin baş aktörleri olarak konumlanan dijital kuşağın sosyal medya ve internetle olan bağını temsil eden, ironik ve mizahi bir yaklaşımla üretilen duvar yazısında, haberleşme özgürlüğüne dikkat çekilmiş ve haberleşme özgürlüğünün bittiği noktada medyanın sağlayamadığı bilgi akışının sosyal medya aracılığıyla da sağlanamayacağına dikkat çekilmiştir. Makro düzeyde ele alındığında, Y kuşağının direnişinde önemli bir rol oynayan sosyal medyaya atıfta bulunduğu söylenebilir. Y kuşağının yanından ayırmadığı ve vaktinin çoğunu değerlendiriği akıllı telefonların şarjlarının çok çabuk bitmesine dikkat çekmektedir. Cümle yapısına bakıldığında, etken çatılı fiilin kullanıldığını söylemek mümkündür. Basit ve anlaşılır bir cümle yapısına sahiptir. Yüklemin başta kullanılması vurgunun tonunu o noktaya çekmektedir.

Eyleme katılan kuşağın teknoloji ile bağını gösteren bir diğer duvar yazısı da *"Telefon internete girmiyor benim için de tweet atın lütfen"*dir. Gezi Parkı eylemlerini destekleyenlerin portresini yansıtan bu duvar yazısı ile medyanın suskunluğundan doğan haber alma hakkının ihlaline ve iletişim özgürlüğüne dikkat çekilmiştir. Eylem süresince akıllı telefonlar Y kuşağının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Attıkları tweetlerle yurttaş gazeteciliği görevini üstlenen katılımcıların yanı sıra, bir araya gelmek ve örgütlenmek için kullanan eylemciler de süreçte aktif rol oynamışlardır. Duvar yazısı makro düzeyde Gezi Parkı'nda ye alan diğer eylemcileri hedeflemektedir. Yazı, tweet atılamadığı takdirde halkın yaşananlardan habersiz kalacağı izlenimi uyandırmaktadır. Etken çatılı olan cümle basit yapılı ve kolay anlaşılırdır. Sonunda yer alan 'lütfen' kelimesi Gezi eylemcilerinin nezaketine dikkat çekerken, cümle birlikten doğan birlikteliği oldukça iyi bir şekile yansıtmaktadır.

Y neslinin sosyal medya ile olan güçlü bağına açıklık getiren diğer bir yazılama, *"Tehlikenin farkında mısınız? Kaç gündür Candy Crush isteği gelmiyor."*dur. Bu duvar yazısı Gezi Parkı eylemlerinin mizahi ve ironik yönünü ortaya koymaktadır. Cümle iki farklı duruma göndermede bulunmaktadır. *"Tehlikenin Farkında mısınız?"* bölümü ilk kez Cumhuriyet Gazetesi için düzenlenen reklam kampanyasında slogan olarak kullanılmış ve daha sonra farklı türevlerine

Cumhuriyet mitinglerinde de yer verilmiştir. Genel olarak laik kesimin sahiplendiği bu sloganın arkasında yatan korku ise Cumhuriyet'in ve laik sistemin sonlandırılmaya ve AK Parti Hükümeti tarafından rejimin değiştirilmeye çalışılmasıdır. Gezi Direnişi'nde de kullanılması kendilerini özgürlükçü ve laik olarak tanımlayan eylemcilerin profilini gözler önüne sermektedir. İronik kısmı ise diğer cümlede saklıdır. Sosyal medyayı efektif olarak kullanan dijital kuşağın rutinine açıklık getirmektedir. Sosyal oyunlardan biri olan Candy Chrush için Facebook'ta sıklıkla oyun talepleri gönderilmektedir. Fakat söyleme bakıldığında, artık direnişte olduklarından dolayı vakit ayıramadıklarına, en çok rağbet gösterdikleri Candy Chrush'ın bile direniş karşısında önemini yitirdiğine dikkat çekmektedir.

İnterneti oldukça efektif kullanan ve muhalif kimlikleriyle tanınan kızıl hacker grubu Redhack, Gezi Parkı eylemlerinde de aktif rol oynamıştı. Pankartta yer alan "Hak yiyen, hack yer" yazısı da buna örnektir. Bu pankartta üretilen söylemle haksızlıklara dikkat çekildiği gözlemlenmektedir. Gezi Parkı eylemlerinin odak noktasını oluşturan demokrasi, özgürlük, müdahale ve haksızlıklar bu söylemde de karşımıza çıkmaktadır. Nedensellik ilişkisi açısından incelendiğinde Beyoğlu Belediyesi'nin Gezi Parkı'na yönelik tutumuna dikkat çekilmek istenmiştir. Redhack, belediyenin internet sitesini hackleyerek direnişçilere olan desteğini ortaya koymuştur. Pankartta yer alan cümle kolay anlaşılır ve basit yapılıdır. Bu basit yapı, cümlenin içerdiği ihtarı güçlü hale getirmektedir.

Bu bölümde, Gezi Parkı eylemlerinde ön plana çıkan 10 farklı yazılamaya yer verilmiştir. Dijital kuşak olarak adlandırdığımız neslin direnişteki rolü ve önemi yazılamalar yardımı ile ortaya çıkmış, söylemlerin odağını haberleşme özgürlüğü, kamu yararı esasının ihlali ve haber alma özgürlüğüne yapılan müdahaleler ve haksızlıklar oluşturmuştur.

5.1.1 Gezi Parkı Eylemleri Slogan Çözümlemesi

Sloganlar, pankartlar ve duvar yazılarıyla Türkiye tarihinde eşi görülmemiş bir direniş portresi çizen Gezi Hareketi heyecanın, inancın ve birlikteliğin buluşmasıydı. Bu bölümde, direnişle özdeşleşmiş ve hareketin karakteristik özelliklerini yansıtan 3 slogan incelenecektir. Bu sloganlar aşağıda yer almaktadır:

1) *Direne direne kazanacağız*
2) *Her Yer Taksim, Her Yer Direniş*
3) *Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam*

Mahremiyet hakkının ve bireysel özgürlüklerin engellendiği, yaşam tarzlarına müdahalelerin gerçekleştirildiği, medya sansürünün zirvelere taşındığı, doğaya ve çevreye karşı

hoyratça yaklaşımların geliştirildiği atmosfer, halkı bir araya getirmiş ve omuza omuza mücadelenin tohumlarının atılmasını sağlamıştır. Özgür ve demokratik bir dünya inşa etme umuduyla birleşen insanlar ürettikleri eleştirel söylemlerle, mizahla her türlü ayrımcılığa karşı çıkmış, iktidarın politikaları karşısında sesini duyurmayı başarmıştır.

Gezi direnişi birbirinden farklı milyonlarca kimliği bir araya getirmiş fakat heterojen yapısını ortak söylemler altında eklemleyebilmiştir. İnsanlar kimliklerinden sıyrılarak tek bir çatı altında toplanabilmeyi başarmıştır. Uzlaşması öngörülemeyen gruplar Gezi Parkı'nda farklılıklarını göz ardı ederek mücadele etmişlerdir.

Gezi Hareketi'nde mizahla, eleştiriyle, şiddeti reddeden bir tutumla sadece direnişe özel bir dil yaratılmıştır. "Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda ayak diremek, inat etmek, ısrar etmek" anlamlarına gelen 'direnmek' kelimesi Gezi eylemlerinin perspektifine açıklık getiren bir söylemdir. (http://www.tdk.gov.tr/) Eylemciler bu sloganla Gezi Parkı eylemlerinin odak noktasını oluşturan demokrasi, özgürlük, eşitlik taleplerinden vazgeçmeyeceklerini ve dayatılan yaşam tarzına karşı direneceklerini göstermektedirler. Bu nedenle sloganın, direnişin karakteristik özelliklerini yansıttığı gözlemlenmektedir.

Mikro düzeyde cümle yapısını incelediğimizde kullanılan ikilemenin cümlenin anlamını pekiştirdiğini söyleyebiliriz. Aynı zamanda ikileme, direnişin ne kadar uzun süreceğine de işaret etmektedir. Gizli özne olarak konumlanan 'biz' söylemi niceliksel bir topluluğu ifade etmemekte, niteliksel bir birlikteliğe çağrışım yapmaktadır. Bu nitelik 'birliğin gücü' olarak açıklanabilir. Olumlu bir sonucun ancak 'direnmek'le gerçekleşeceği ve bütün engellerin birliktelikle aşılabileceğine vurgu yapmaktadır.

Direnişe kitlesel bir boyut kazandıran ve ortak bilinç oluşturan başka bir slogan da; *"Her Yer Taksim, Her Yer Direniş"tir.*

Gezi Parkı eylemlerinin Taksim özelinde kalmaması bilinçli bir strateji olabilir. Geçmişte proleter devrimci eylemlerinin merkezi olan 'Taksim', Gezi Hareketi ile birlikte bambaşka bir kimliğe bürünmüştür. Gezi eylemleri ile değişen toplumsal pratiklere dikkat çekmek, devrimci eylemlerden sıyrılmak ve farklılığı ortaya çıkarmak için olaylar Gezi Parkı özelinde sınırlandırılmıştır. 'Taksim' kelimesi politik muhalif çağrışımları nedeniyle eyleme adını verme noktasında arka planda bırakılmıştır. Bu stratejik yaklaşım katılımı arttırmış ve farklı ideolojik görüşlerin aynı noktada buluşmasını sağlamıştır. Fakat eylemleri kitlesel boyuta taşımak ve ülkenin dört bir tarafına duyurmak için söylemlerde 'Taksim' kelimesine yer verilmiştir. *'Her yer Taksim, Her Yer Direniş'* sloganı makro yapı içerisinde incelendiğinde, mücadelenin zaman ve mekandan bağımsız olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Her türlü haksızlığa ve mağduriyete karşı kentin her sokağında mücadelenin devam edeceğine ve bu dinamizmle umudun asla bitmeyeceğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle direnişin ana temasını oluşturan, en güçlü ve evrensel sloganlarından biridir. Bu güçlü sloganda, 'Taksim' kelimesi referansal ilişkiler açısından bir fikri ve inancı sembolize etmektedir: 'Taksim' sadece fiziksel olarak orada bulunulduğunda anlam kazanan bir yer değildir, özgürlükler ve demokrasi için nerede direniliyorsa orası Taksim'dir. Önemli olan barışçıl bir yaklaşımla taleplerini bildirmek ve olumlu sonuçlar elde etmek için şiddete başvurmadan ısrarcı olmaktır. Gezi Direnişi'nin bir merkezi olmadığına işaret eden slogan dünyanın her tarafından destekçiler toplamayı başarmıştır. Cümle yapısı itibariyle kolay anlaşılır olan ve mesajı çok açık veren, içeriği nedeniyle zaman ve mekandan bağımsız olarak tekrarlanabilen bir slogandır. Bu da, sloganın kalıcılığını arttırmaktadır.

Gezi Direnişi'nin portresini yansıtan bir başka söylem ise,*"Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam"* söylemidir. Eyleme destek verenlerin gerekçeleri arasında yer alan demokrasi, eşitlik, özgürlük, yaşam tarzına müdahaleler için direnişin devam edeceğine dikkat çekmektedir. Özgürlük ve demokrasi mücadelesi için eylemlerden miras kalan ve hala canlılığını koruyan bu söylemle örtük olarak iktidar hedeflenmekte ve mücadeleye devam edileceğine dair ültimatom verilmektedir. Sentaktik açıdan cümle, yapısı gereği kolay anlaşılır bir cümledir. *'Bu'* kelimesi nedensellik ilişkisine göre farklı bir çok konuya atıfta bulunmaktadır. Gezi Direnişi'nin kitleselleşmeye başlamasıyla üretilen söylemdeki *'bu'* sözcüğü, içinde bulunduğu ana gönderme yapsa da sonrasında da kullanılmış ve diğer sloganlarda da olduğu gibi zaman ve mekandan soyutlanmıştır.

Bu bölümde Gezi Hareketi ile bütünleşmiş 3 slogan incelenmiştir. Söylemlerin Gezi Hareketi'nin karakteristik özelliklerini yansıttığı gözlemlenmiştir. Demokrasi, özgürlük, eşitlik talebi, yaşam tarzına müdahale ve medya sansürüne karşı tepkiler söylemlerin arka planını oluşturmaktadır.

5.2 ODTÜ 2013 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde 2013 yılında gerçekleştirilen mezuniyet törenindeki 6 pankart söylem analizi yöntemiyle incelenecektir. Bu pankartlarda yer alan yazılamalar aşağıda yer almaktadır;

1) *Sayende araştırmayı öğrendik*
2) *Maç TRT'de, belgesel NTV'de, penguenler CNN'de, devrim SOKAKTA*
3) *Chomsky'nin saçının kılıyık*

4) *Biz bu bölümü prompterdan okumadık.*

5) *Yayında mıyız?*

6) *Direniş yaz, Twitter'a yolla, polis evine gelsin*

Muhalif kimliğiyle ön plana çıkan ODTÜ, geçmişten günümüze birbirinden yaratıcı söylemlere sahne olmuştur. ODTÜ'deki yazılama ve muhalefet geleneği 68 öğrenci olaylarından beri devam etmektedir. "*DEVRİM* yazılaması 68 isyancılarından miras kalan, isyancı öğrenci geleneğinin silinemeyen geçmişini temsil eder." (Çoban 344) ODTÜ, her mezuniyet töreninde yansıttığı söylemlerle bu geleneği ayakta tutmaktadır. 2013 yılında gerçekleştirilen mezuniyet töreni mizah ve ironi çerçevesinde hafızalarda yer etmiştir.

Gezi Direnişi'nde dijital kuşak olarak nitelendirdiğimiz Y neslinin geleneksel medyaya karşı tutumu açıkça gözler önüne serilmiştir. Bu tutum, ODTÜ mezuniyet törenlerine de yansımıştır. *"Sayende araştırmayı öğrendik"* söylemi bu muhalif tutuma bir örnektir. ODTÜ 2013 Mezuniyet töreninde üretilen bu söylem, iletişim özgürlüğüne ve haber alma hakkına dikkat çekerken, Gezi Parkı eylemlerinin mizahi ve ironik yönünü yansıtmaktadır. Makro yapı içerisinde değerlendirdiğimizde, Medya ve Kültürel Çalışmalar bölümündeki öğrencilerin söylemlerindeki temanın medya odaklı olduğu görülmektedir. Medyanın inandırıcılığına ve doğru bilgi kaynağı olarak görülmesine ironi ile yaklaşılmıştır. Doğruyu öğrenmek için izlemenin yetmeyeceğine, araştırma yapmanın gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Sentaktik olarak ele aldığımızda, cümlenin yapısının etken çatılı olduğunu söyleyebiliriz. Gizli özne olarak konumlandırılan ise geleneksel medya kuruluşlarıdır. Medyanın ikinci tekil şahıs olarak konumlandırılması dilin samimiyetine dikkat çekerken, öğrenciler tarafından medyanın işlevselliğinin önemsenmediğine vurgu yapılmaktadır.

Medyanın tutumuna dikkat çeken bir diğer yazılama ise şudur: "*Maç TRT'de, belgesel NTV'de, penguenler CNN'de, devrim SOKAKTA."* Mezuniyet töreninde açılan bu pankart ile basın özgürlüğüne dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin ironik ve mizahi yönünün bu pankart ile yaşatıldığı gözlemlenmektedir. Makro düzeyde ele alındığında temanın geleneksel medyanın işlevselliğini kaybetmesi etrafında şekillendiği söylenilebilir. Pankartta kanalların logoları ile yazılmış olması ise vurgulanmak istenen noktaları açığa çıkarmıştır. Büyük harflerle yazılan *"sokakta"* kelimesiyle eylemin büyüklüğüne, dijital medyadan sokaklara uzandığına dikkat çekilmektedir.

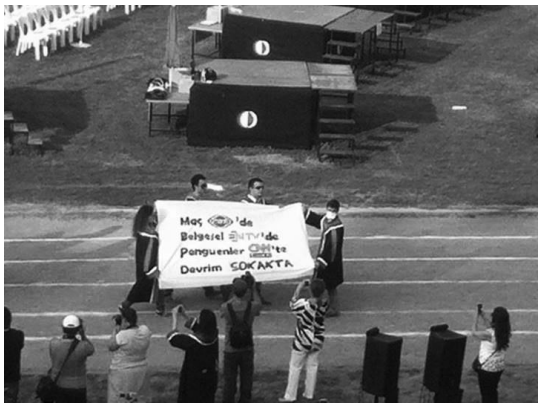

İroni ve mizahı barındıran bir diğer yazılama ise, *"Chomsky'nin saçının kılıyık!"*tır. Mezuniyet töreninde hazırlanan bu pankart, medya ve iktidar ilişkileri çerçevesinde, Gezi Parkı eylemlerinin

mizahi ve ironik yönününe atıfta bulunmaktadır. Makro düzeyde, medya, siyaset ve dilbilimi alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Noam Chomsky'ye atıfta bulunulduğu söylenilebilir. Fakat bu gönderme sahiplenme şeklinde yapılmıştır. Medya ironik bir şekilde eleştirilmiştir. Bu noktada gönderme yapılan asıl hedef ise iktidarın seçmenleridir.

ODTÜ Mezuniyet törenlerinde hayat bulan başka bir söylem ise, *"Biz bu bölümü prompterdan okumadık."* söylemidir. Mezuniyet töreninde açılan bu pankart ile Gezi Parkı eylemlerinde üretilen ironik ve mizahi söylemlerin yaşatıldığı gözlemlenmektedir. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencileri tarafından taşınan pankart makro düzeyde incelendiğinde, dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan'a atıfta bulunulduğu söylenilebilir. Kamera önüne yerleştirilerek konuşmacıya hatırlatmalarda bulunan ve elektronik olarak sufle veren prompter, Başbakan'ın mitinglerinde sıklıkla kullandığı bir araçtır. Hitabet gücü ve iletişim becerisi sık sık dile getirilen Erdoğan'ın konuşma becerisi ironik bir biçimde eleştirilmiştir. Sentaktik açıdan cümle yapısını incelediğimizde etken çatılı fiil kullanıldığını ve basit cümle yapısı ile söylemleştirildiğini belirtmek mümkündür. Referansal ilişkiler bağlamında, bölümün zorluğu ve yardım almadan bitirildiğine, çok fazla emek sarfediliğine de vurgu yapılmıştır.

ODTÜ Mezuniyet töreninin mizahi ve ironik pankartlarından biri de *"Yayında mıyız?"*dır. Üretilen bu söylem, Gezi Parkı eylemlerinde oluşan söylemlerin sarkastik ve mizahi yönüne atıfta bulunmaktadır. Bu yönüyle Gezi Hareketi'nin dil üzerinden mezuniyetlerde yaşatıldığı gözlemlenmektedir. Gezi Parkı'nın tüm yaratıcılığını törenlere taşıyan öğrenciler yakaladığı detaylarla toplumsal pratiklere yeni bir soluk getirmiştir. Pankartta yer alan yazı ile Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan'ın A Haber'de katıldığı 'Bir Sormak Lazım' programındaki sözlerine gönderme yapılmıştır. Spikerin, "Gezi Direnişi'nden sonra Beyoğlu'nda ne olacak?" sorusunu Demircan, "anlamsız bir soru" olarak nitelendirmiş ve cevaplamayı reddetmiştir. Bunun üzerine gerilim tırmanmış ve aralarında, konuşmanın anlamı üzerine tartışmalar yaşanmıştır. Fakat Demircan bu esnada yayında olduğunun farkında değildir. Bir anda spikere dönerek "yayında mıyız?" diye sorar. Yayında olduklarını öğrenince konuşmalarını yumuşatmaya çalışır. Makro düzeyde ele alındığında hedefin Demircan olduğu söylenebilir. Telmih sanatı ile ironik bir gönderme yapılmış ve programda geçen konuşmalar hatırlatılmıştır.

Gezi eylemleri sırasında katılımcı demokratik yapının temel taşlarından biri haline gelen sosyal medya hükümet tarafından ‘baş belası’ olarak nitelendirilmiş ve ondan sonra gelecek düzenlemeler ve kısıtlamaların kaçınılmaz olacağını göstermiştir. Mezuniyet töreninde hazırlanan bu yazılama, Gezi Parkı eylemleri süresince eyleme destek verenlerin gerekçeleri arasında yer alan polis şiddetine dikkat çekmekte, ironik ve mizahi yönüyle Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunmaktadır. *“Direniş yaz, Twitter’a yolla, polis evine gelsin”* söyleminin hedefinde polis ve dolayısıyla hükümet olduğu söylenebilir. Sansüre, hapis istemlerine karşı oluşturulmuş bir söylemdir. Direniş kelimesinin içerdiği muhalif yapıya dikkat çekilmiş, yasaklı sözler arasında yer aldığına vurgu yapılmıştır. Gezi’de orantısız şiddetiyle ön plana çıkan polis, bu kez yine iktidarın istekleri doğrultusunda sembolik olarak siber polis görevini üstlenmiştir. Sentaktik açıdan bakıldığında cümle yapısı gereği etken çatılıdır. Operatörlerden gelen telefon mesajlarını andıran bir yapıda, kolay anlaşılır bir şekilde ele alınmıştır.

Bu bölümde, 2013 yılı ODTÜ mezuniyet törenindeki 6 yazılama söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Medya odaklı söylemlerle Gezi Parkı eylemlerinde oluşturulan dil ve görsellerin mizahi ve ironik yönüne atıfta bulunulmuştur.

5.3 ODTÜ 2014 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde 2014 yılında ODTÜ'de gerçekleştirilen mezuniyet dönemi kapsamında üretilen 5 söylem incelenecektir. Bu söylemler aşağıda yer almaktadır:

1) *Başka ses kaydı yoksa biz mezun oluyoruz.*
2) *Kara paranızla kara kutumuzu KİRLETMEYİN*!
3) *Ayakkabı kutusundan ev yapmayı sizden öğrenecek değiliz.*
4) *Alo babacığım mikropları sıfırladık, sterilizasyon tamam*
5) *Reza'nın kapatamadığı cari açığı biz nasıl kapatalım?*

ODTÜ'nün 2014 mezuniyet töreninde üretilen söylemler ağırlıklı olarak 17 Aralık Yolsuzluk Operasyonu'na atıfta bulunmaktaydı. Türkiye 17 Aralık 2013 tarihinde güne şafak operasyonuyla uyanmıştır. Bir çok iş adamı gözaltına alınırken, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Zafer Çağlayan'ın oğlu, İçişleri Bakanı Muhammer Güler'in oğlu ve Çevre Bakanı Erdoğan Bayraktar'ın oğlu da gözaltına alınanlar arasındaydı. Aynı zamanda, Halkbank Genel

Müdürü Süleyman Aslan, Reza Zarrab ve Ali Ağaoğlu ile Fatih Belediye Başkanı Mustafa Demir de operasyon kapsamında gözaltına alınan isimlerdendi. Yolsuzluk ve rüşvet operasyonu ile ilgili ilk iddialar ve fotoğraf kareleri oldukça şaşırtıcıydı. Reza Zarrab bakan çocuklarına rüşvet vermekle ilişkilendirilirken, bakanların çocukları TOKİ projelerinde rüşvet almakla suçlanmışır. 18 Aralık 2013 tarihinde ise operasyonun simgesi haline gelen Halkbank Genel Müdürü'nün ayakkabı kutusunda sakladığı dolarlar ve bakan çocuklarının evlerinden çıkan paralar skandalın şiddetini daha da arttırmıştı. Soruşturmayı yürüten emniyet ekiplerinin gözaltına alınması ve dershane gerilimi nedeniyle suçlanan cemaat lideri Fethullah Gülen'in açıklamaları gündemde yer almıştır. Emniyet ekiplerinde görevden almalar sürerken, İstanbul odaklı operasyon diğer illere de sıçramış ve birçok emniyet personelinin görev yeri değiştirilmiştir. Soruşturma sürerken, Fatih Belediye başkanı Marmaray yolsuzluğu ile ilişkilendirilmiştir. Operasyonda ismi geçen bir çok iş adamının mal varlıklarına el konulmuştur. AB Bakanı Egemen Bağış'ın adının da yolsuzluk skandalına karışmasıyla birlikte bakanlar hakkında fezlekeler hazırlanmıştır. Fethullah Gülen, sohbet videolarını yayınlamaya devam etmiş ve hükümete göndermelerde bulunmuştur. Bu dönemde, AK Partililer Zaman gazetesine yürüme kararı almış ve yayın politikalarını protesto etmişlerdir. Cemaate yakın yayın politikasıyla bilinen Samanyolu sitesine, yolsuzluk ve rüşvet operasyonuna ilişkin yaptığı haberler üzerine hacker saldırısı gerçekleşmiştir. 21 Aralık 2013 tarihine ise, Fethullah Gülen'in yayınladığı ve üstü kapalı bir şekilde hükümete sert eleştirilerde bulunduğu video damgasını vurmuştur. Bu dönemde bakan çocukları serbest bırakılmıştır. Emniyet Müdürlüğü'nde tasfiyeler sürerken, basın mensuplarına da giriş yasağı getirilmiştir. Yolsuzluk skandalı sürerken 25 aralık 2013'te bakanların istifası gerçekleşmiş ve kabinede revizeler yapılmaya başlanmıştır. Erdoğan Bayraktar'ın istifaya ilişkin açıklamaları, operasyonun seyrini değiştirebilecek nitelikle açıklamalardır. Bayraktar, NTV canlı yayınında bakanlıktan ve

milletvekilliğinden istifa ettiğini açıklamış ve Başbakan Erdoğan'ı da istifaya çağırmıştır. NTV ise kendi haber sitesinde, açıklamaları eksik yayınlayarak skandalın üstünü örtmüştür. Medyanın haber üretim sürecinde kamu yararı ve toplumsal ilgi esaslarını göz ardı ettiği görülmüş ve editoryal çizgisini devletin çıkarları doğrultusunda şekillendirdiği tespit edilmiştir. Yolsuzluk operasyonları ile ilgili var olduğu söylenen tapelere sadece sosyal medya aracılığıyla ulaşılabilmiştir. Bu nedenle ODTÜ Mezuniyet törenlerinde üretilen söylemin ana temasını operasyonlar oluşturmuştur. ODTÜ 2014 mezuniyet töreninde hazırlanan *"Başka ses kaydı yoksa biz mezun oluyoruz."* pankartı, Gezi Parkı eylemlerinin ironik ve mizahi yönünün dil üzerinden yaşatıldığını göstermektedir. Nedensellik ve referans ilişkileri kapsamında cümleyi incelediğimizde öğrencilerin heyecanlı bekleyişine ve sınav dönemlerinde dahi sosyal medyaya çok fazla vakit ayırdıklarına tanık olabiliyoruz. Sentaktik açıdan incelediğimizde cümlenin etken çatılı bir fiile sahip olduğunu söyleyebiliriz. Basit cümle yapısı ve kolay anlaşılır olması ile mesajın işlevsellik ilişkisine göre direkt olarak etkili olduğunu söyleyebiliriz.

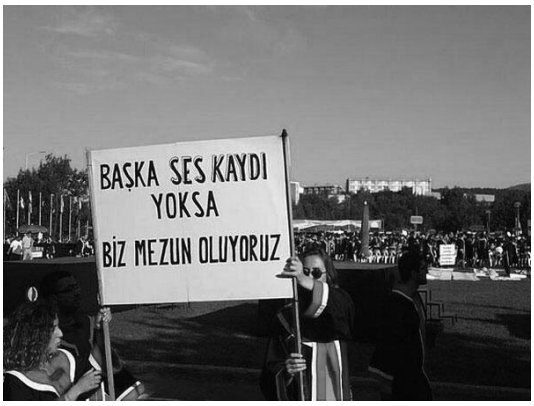

ODTÜ Havacılık ve Uzay Mühendisliği öğrencileri tarafından hazırlanan *"Kara paranızla kara kutumuzu KİRLETMEYİN*!" pankartının ana temasını yolsuzluk ve rüşvet operasyonları oluşturmaktadır. Mezuniyet töreninde üretilen bu söylemle haksızlıklara dikkat çekilirken, Gezi Parkı eylemlerinin mizahi ve ironik yönüne de atıfta bulunulduğu gözlemlenmektedir. *"Kara*

para" ile vurgulanmak istenen usulsüzce, gizlice ve etik olmayan yöntemlerle kazanılan paradır. *"Kara kutu"* ile ise alanlarına referans göstermişler ve sosyal medyada gündem oluşturan ayakkabı kutusundaki dolarlara göndermede bulunmuşlardır. İlk kısımda kullanılan *'kara'* kelimesi olumsuzluk yüklerken ikinci kısımda kullanılan *'kara'* kelimesi ise bir havacılık terimi olan kara kutuya işaret etmektedir. Cümle mikro düzeyde incelendiğinde etken çatılı ve aktif yapılı olduğu söylenebilir. Büyük harflerle yazılan *'kirletmeyin'* kelimesi ve sonundaki ünlem işareti ise anlamı güçlendirmekte ve hedefi ihtar etmektedir.

Mezuniyet töreninde üretilen başka bir söylem ise, *Ayakkabı kutusundan ev yapmayı sizden öğrenecek değiliz."*dir. ODTÜ 2014 mezuniyet töreninde üretilen bu söylemin temelinde haksızlıklara karşı çıkılmakta, ironik ve mizahi yaklaşımla Gezi Parkı eylemlerinde oluşan söylemlere atfıta bulunulmaktadır. "ODTÜ İnşaat Mühendisliği öğrencileri tarafından hazırlanan bu pankart ile ayakkabı kutusunda saklanan paralara göndermede bulunulmuştur. Bu nedenle mikro düzeyde sözcük seçiminin, hedefi açıkça gözler önüne serdiği söylenebilir. 'Siz' ve 'biz' gibi zamirler, kullanıldığı yapı içerisinde ötekileştiren bir söylem olarak konumlanabilir. Makro yapıda bunu vurgulamak isteyen öğrenciler, referansal ilişki bağlamında bölümlerine de atıfta bulunmuşlardır.

Konuya ilişkin bir diğer mesaj da ODTÜ Gıda Mühendisliği öğrencileri tarafından yaratılmıştır. *"Alo Babacığım mikropları sıfırladık, sterilizasyon tamam."* söyleminin çıkış noktasında haksızlıklara karşı tepki yatmaktadır. İronik ve mizahi yaklaşımla oluşturulan söylem bu yönüyle Gezi Parkı eylemlerinde ortaya çıkan ironik ve mizahi dile atıfta bulunmaktadır.

ODTÜ 2014 mezuniyet töreninde öne çıkan önemli söylemlerden biri de Reza Zarrab ile ilişkilendirilen söylemdir. Mezuniyet töreninde üretilen bu söylem haksızlıklara karşı bir tepki niteliğindedir. Bu tepki ironik ve mizahi bir yaklaşımla gösterilerek, Gezi Parkı eylemlerindeki yazılamalara atıfta bulunmaktadır. Hakkında yolsuzluktan, kara para aklamaya kadar çeşitli iddialar bulunan ve 17 Aralık Yolsuzluk Operasyonu'nda baş aktör olarak konumlanan Reza Zarrab, hakkındaki suçlamalara ilişkin Türkiye'nin cari açığının yüzde 15'ini tek başına kapattığına dair açıklamalar yapmıştır. Pankart makro düzeyde, Reza Zarrab'ın yapmış olduğu açıklamaya atıfta bulunmaktadır. Tematik olarak rüşvet operasyonu, söylemin odağını

oluşturmuştur. ODTÜ İktisat Bölümü öğrencileri kendilerine referans vererek Reza Zarrab'ın sözünü ettiği cari açığın büyüklüğüne dikkat çekmiş ve bunun altından kalkamayacaklarını ironik bir dille vurgulamışlardır. Cümle yapısına baktığımızda etken çatılı bir fiil kullanıldığını ve sorulaştırma yolu ile anlamın güçlendirildiğini söyleyebiliriz.

Bu bölümde incelenen 5 söylemin ağırlıklı olarak haksızlıklara karşı üretildiğini ve sarkastik yapısıyla Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunduğu söylenebilir.

5.4 ODTÜ 2015 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde ODTÜ'de 2015 yılında gerçekleştirilen mezuniyet törenlerinde ön plana çıkan "*Anadolu Ajansı'na göre bile mezunuz"* söylemi incelenecektir. Bu söylem ile haber alma hakkının ve basın özgürlüğünün temel alındığı, ironik ve mizahi yönüyle Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlere atıfta bulunulduğu ve Hareket'in dil üzerinden yaşatıldığı gözlemlenmektedir. Geçmişten bu yana iktidarın yanında yer alan haber ajansı özellikle Gezi Hareketi döneminde yanlı yayın politikaları nedeniyle çok fazla eleştiri almıştı. Anadolu Ajansı, polis şiddetini meşrulaştıran, hükümetin tavrını yasallaştıran editoryal içerikleriyle toplumsal ilgi ve kamu yararı esasını ihlal etmişti. Bu nedenle inandırıcılığını yitirmişti. Söylemi, makro yapı içerisinde incelediğimizde hedefin Anadolu Ajansı olduğunu açıkça görmekteyiz. Muhalefeti ötekileştiren yayınlarıyla bilinen Anadolu Ajansı'nın haber yapım süreçleri ironik bir dille eleştirilmiştir.

5.5 İTÜ 2013 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, 2013 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde gerçekleştirilen mezuniyet töreninde yer alan 2 pankart söylemler doğrultusunda incelenecektir. Bu pankartlar aşağıda yer almaktadır;

1) *Penguenlerin Resmi İletişim Sponsoru*
2) *Medyanın Habertürk'ü varsa TMMOB'un Gemi Mühendislik Odası var*

İTÜ, 1968 öğrenci olaylarından bu yana sahip olduğu muhalif kimliği günümüze taşıyan üniversitelerden biridir. 68 olaylarında Altıncı Filo'ya karşı protesto eylemleri düzenlemesiyle ön plana çıkmış ve bu duruşunu yıllarca sürdürmüştür. 2013 yılında gerçekleştirilen mezuniyet töreninde üretilen söylemler de bu kimliğini ön plana çıkarmaktadır.

Mezuniyet töreninde dikkat çeken pankartlardan biri,*"Penguenlerin Resmi İletişim Sponsoru"*dur. Haberleşme sistemlerinin tasarımı ve geliştirilmesi üzerine çalışan Telekomünikasyon Mühendisleri'nin hazırladığı pankart ile haber alma hakkı ve basın

özgürlüğüne dikkat çekilmekte ve söylemin sarkastik yapısıyla Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin mizahi yönüne atıfta bulunduğu gözlemlenmektedir. Bir geleneksel medya ve iletişim kaynakları eleştirisi taşıyan pankartta Gezi'nin sembolü haline gelmiş penguen görseline de yer verilmiştir.

İTÜ'de gerçekleştirilen mezuniyet törenlerinde dikkat çeken başka bir pankart da, *"Medyanın Habertürk'ü varsa TMMOB'un Gemi Mühendislik Odası var."* idi. Bu söylemin arka planında iletişim özgürlüğüne ve haber alma hakkınının ihlaline karşı tepki yer alırken, bu tepkinin mizahi bir yaklaşımla sunulması, Gezi Parkı eylemlerinde üretilen mizahi söylemlerin hala yaşatıldığını göstermektedir. Makro düzeyde ele aldığımızda geleneksel yayın politikalarının eleştirildiğini görmekteyiz. Dijital kuşağın geleneksel medyaya ihtiyacı olmadığını gösteren söylem, etken fiil çatısı ile oluşturulmuş, kolay anlaşılır ve ironi içermektedir. Diğer önemli nokta ise Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile ilgili olan kısımıdır. Gezi Parkı'nın yıkılıp yerine Topçu Kışlası yapılması isteminin önünde duran, her daim muhalif tutumuyla dikkat çeken TMMOB'a atıfta bulunulmuştur.

Bu bölümde İTÜ 2013 mezuniyet töreninde dikkat çeken iki söylem ele alınmıştır. Söylemlerin genel olarak kamu yararı esası ve iletişim özgürlüğüne dikkat çektiği görülmüş, ironik ve mizahi yönüyle Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunduğu gözlemlenmiştir.

5.6 İTÜ 2015 Mezuniyet Töreni Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde, İTÜ 2015 mezuniyet töreninde hazırlanan 2 pankart, üretilen söylemler çerçevesinde incelenecektir. Bu söylemler aşağıda yer almaktadır:

1) *Sayaçları sıfırladım bbcm*
2) *Bıbıcım nolur gemiciklere de altın klozet yaptıralım*

İTÜ 2015 mezuniyet törenlerinde yine yolsuzluk operasyonuna odaklanılmıştır. *"Sayaçları sıfırladım bbcm"* pankartıyla haksızlıklara karşı tepkiler yansıtılmakta ve Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin mizahi ve ironik yönü gözlemlenmektedir. Bir başka gönderme ise, seçim sonrası Erdoğan'ın ilk kez kameralardan bu kadar uzun süre ayrı kalmasına ithafen yapılmıştır. Hatta bu uzaklaşma 'tickcounter' adlı internet sitesinin sayaç fikrine ilham kaynağı olmuştur. Bu yaratıcı internet sitesi, Erdoğan'ın ekranlardan ne kadar uzak kaldığını dakikalar ve saniyelerle göstermektedir. Pankartta kullanılan ironik dil ile hükümetin karşılaştığı beklenmeyen seçim sonuçlarına dikkat çekilmiştir.

Mezuniyette dikkat çeken bir diğer pankart ise, "*Bıbıcım nolur gemiciklere de altın klozet yaptıralım"* olmuştur. Mezuniyet törenindeki bu yazılama ile haksızlıklara karşı tepki ironik bir yaklaşımla yansıtılmakta ve Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin sarkastik yönünü hatırlatmaktadır. Ankara'daki Atatürk Orman Çiftliği içerisinde inşa edilen Cumhurbaşkanlığı Sarayı (Ak Saray) sosyal medyanın gündemini oluşturmuş ve yapılan gereksiz harcamalar sert bir dille eleştirilmiştir. CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun Ak Saray içerisinde yer alan klozetlerin altından yapıldığını iddia etmesi ise gündemi uzun süre meşgul etmiştir. Bunun üzerine Erdoğan dava açmış fakat sonuç Kılıçdaroğlu lehinde gerçekleşmiştir. Söylemde yer alan "*altın klozet"* tamlaması ile bu noktaya gönderme yapılmıştır. *"Gemicikler"* söylemi ise Tayyip Erdoğan'ın katıldığı SKY Türk kanalında yayınlanan "Seçim 2007" programındaki bir demecine gönderme yapmaktadır. Erdoğan, oğlu için aldığı gemilerin eleştirilmesi üzerine 'gemicik' olarak nitelendirmiş ve alınması maddi açıdan kolay alınabilecek bir araç olarak göstermiştir.

Bu bölümde incelenen söylemlerin odak noktasını haksızlıklar oluştururken, üretilen söylemlerin mizahi yönüyle Gezi Parkı'nda üretilen dili yansıttığı gözlemlenmiştir.

5.7 Boğaziçi Üniversitesi 2014 Söylem Çözümlemesi

Bu bölümde Boğaziçi Üniversitesi 2014 mezuniyet törenlerinde oluşturulan iki söyleme yer verilecektir. Bu söylemler şöyle sıralanabilir:

1) *301 insanın bir avuç kömür ettiği ülkede, 1 Reza kaç matematikçi eder*
2) *Siz sıfırlayadurun biz sonsuza gidiyoruz. #Soma #Sivas #Reyhanlı #Lice #Gezi*

Boğaziçi Üniversitesi mezuniyet törenlerinde de 2014 yılında ağırlıklı olarak yolsuzluk operasyonuna ve 301 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan Soma Faciası'na dikkat çekilmiştir. *"301 insanın bir avuç kömür ettiği ülkede, 1 Reza kaç matematikçi eder?"* pankartı mezuniyetin öne çıkan pankartlarından biridir. Üretilen bu söylem, haksızlıklara karşı bir tepki niteliğinde olup, Gezi Parkı eylemlerinde oluşan söylemlerin ironik ve mizahi yönünü dil üzerinden yaşattığı gözlemlenmektedir. Pankartta yer alan söylem makro yapı içerisinde incelendiğinde, hayatını kaybeden işçilerle, adı yolsuzlukla anılan Reza Sarraf'ın değerinin kıyaslandığı söylenebilir. Hükümet tarafından korumacı bir tavırla değeri yükseltilen Reza Zarrab'ın gündemi işgal etmesine karşılık işçi ölümlerinin gündemde kendine yer bulamaması eleştirilmiştir. Cümle yapısı incelendiğinde soru yolu ile eleştirinin ve verilmek istenen mesajın güçlendirildiği görülmüştür.

Boğaziçi Üniversitesi 2014 mezuniyet törenlerinde dikkat çeken bir diğer pankart ise, *"Siz sıfırlayadurun biz sonsuza gidiyoruz. #Soma #Sivas #Reyhanlı #Lice #Gezi" yazılı pankarttır.* Mezuniyet töreninde gerçekleştirilen bu yazılama ile haksızlıklar hedef alınmış, ironik ve mizahi bir yaklaşımla sunularak Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin bu yönüne dikkat çekildiği gözlemlenmektedir. Matematik bölümü öğrencileri tarafından hazırlanan bu pankart ilk cümlesiyle referansal ilişki bağlamında kendi branşlarına atıfta bulunmaktadır. Tema olarak ise yolsuzluk operasyonu seçilmiş ve özne ile operasyon kapsamında adı geçen insanlar hedef alınmıştır. Matematikte sonu olmayan şeylere açıklık getiren soyut bir kavram olan 'sonsuzluk' burada yüceltme manasında kullanılmıştır. Pankartta yer alan Twitter hashtagleri, dijital neslin sosyal medyayı ne derece içselleştirdiklerini kanıtlar niteliktedir. Hashtaglerle, yaşanan olaylar hatırlatılmak istenmiştir. Soma Faciası'na, Reyhanlı Saldırısı'na, Gezi eylemlerine atıfta bulunulmuştur.

Bu bölümde incelenen söylemlerin temelinde haksızlıklar hedef alınmış, ironik ve mizahi bir yaklaşımla sunularak Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin sarkastik yönüne dikkat çekilmiştir.

5.8 'Sansürü Durdur' Hareketi 2014

Bu bölümde, 18 Ocak 2014 tarihinde gerçekleşen eylemde kullanılan 6 pankart ve eylemin kült 3 sloganı derinlemesine analiz edilmiştir. Pankartlarda yer alan semboller, yazılar, resimler örnekleme dahil edilmiş ve söylem analizi metoduyla incelenmiştir. İncelenen söylemler aşağıda yer almaktadır:

1) *İnternetime Dokunma*
2) *Sansürü Durdur*
3) *Her Yer Taksim, Her Yer Direniş*
4) *Tyyp://*
5) *DNS'yi 1 numara büyük yaz. Seneye de giyersin*
6) *Sansür ne ayol*
7) *İnternetiniz İslami usullere göre kesilmektedir.*
8) *Hırsızlıkları, yolsuzlukları ve pislikleri saklamak için internete sansür uygulanamaz.*

9) *Allah onların serverlarına virüsler salsın*

Teknolojik gelişmeler ışığında, bilgiye erişim ve ifade özgürlüğünün temel yapı taşı haline gelen internet ve sosyal medya platformları Gezi Direnişi ile birlikte gücünü daha da derinden hissettirmiştir. Toplumsal değişim hız kazanmış ve bu değişimin baş aktörleri olarak dijital kuşak, başka bir deyişle Y Nesli gösterilmiştir. Gezi Dönemi'nde başbakanlık görevini yürüten Erdoğan tarafından 'baş belası' olarak nitelendirilen Twitter için diğer bir konuşmada 'Twitter'ın mivitır'ın kökünü kazıyacağız' denmiştir. Tüm bu söylemler internet ve sosyal medya odaklı yasaklamaların ve yasal düzenlemelerin getirileceğine dair bir izlenim uyandırmıştır. İlk olarak 17 Aralık 2013 yılında gerçekleşen Yolsuzluk ve Rüşvet Operasyonu kapsamında Twitter'a erişim engellenmiş ve bu yasaklar yeni yasal düzenlemelere göre gerekçelendirilmiştir. Yapılan denetlemeler ve düzenlemelere karşı tepkisini göstermek isteyen insanlar 18 Ocak 2014'te "Sansürü Durdur" Hareketi'nde bir araya gelmiş; söylemleri, sloganları ve direniş şekliyle Gezi Direnişi'ne atıfta bulunan bir mücadele örneği sergilemişlerdir. Bu çalışmada, yapılan atıflarla Gezi Ruhu'nun yaşatılmasında ve bugünlere kadar gelmesinde önemli bir payı vardır. Bu duruma istinaden çalışmada, 18 Ocak 2014'te gerçekleşen "Sansürü Durdur" eylemi vaka olarak seçilmiş ve eylem kapsamında kullanılan sloganlar, pankartlar, semboller söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Torba yasa tasarısı ile internette erişimi zorlaştıran 5651 sayılı kanunda yapılan değişiklikliğin meclise sunulmasının ardından gerçekleştirilen "Sansürü Durdur" eylemini derinlemesine anlamak için, öncelikle iktidar ve söylem arasındaki sıkı ilişkiyi tanımlamak gerekir.

İfade özgürlüğü ve bilgiye erişimin en önemli yapı taşlarından biri olan internet teknolojileri hayatımızı kolaylaştırırken, iktidarın toplumsal denetimi sağlamak amacıyla kendi

çıkarları doğrultusunda yönlendirdikleri mecralar halini almıştır. Bu noktada, güç ve iktidar ilişkilerini "panoptik toplum" metaforuyla açıklayan Foucault'un ifadeleri önem arz eder. Foucault'a göre (237), "panoptik toplum, kişisel ve sürekli gözetim biçimi altında, denetim, cezalandırma, ödüllendirme ve ıslah biçimi altında; yani, bireylerin bazı kurallara göre dönüştürülmesi ve şekillendirilmesi biçimi altında bireylere uygulanan bir iktidar şeklidir." Jeremy Bentham tarafından hapishane inşa modeli olarak tasarlanan panoptikon, "birilerinin özgürlüğünün diğerlerinin bağlılığını gerekli ve kazançlı hale getirdiğini, diğer kesimin tutsaklığının ise ötekinin özgürlüğünü mümkün kıldığını gösterir." (Zygmunt 31) Tam da bu noktada, George Orwell'ın 1984 romanında sembolize ettiği teleekranların, Foucault'un ifade ettiği kule ve gözetleyiciler ile benzerlik taşıdığı söylenebilir. Burada gözetleyen ise Big Brother olarak konumlanmıştır.

Modern enformasyon teknolojileri çerçevesinde bu örneği düşündüğümüzde, iktidarın denetim sağlamak amacıyla yasaklar getirerek ve gözetleyerek insanları istediği bireylere dönüştürmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

Enformasyon teknolojileri, olumlu özelliklerinin yanı sıra gözetim toplumlarının yaratılmasına da yol açmaktadır. "Sansürü Durdur" eylemi iktidarın gözetleme ve denetim alanını genişletme çabalarına karşın gerçekleştirilen toplumsal bir harekettir. "Toplumsal hareketler, tüm toplumsal ve siyasî sorunlara kitlesel katılımı teşvik eden demokratik bir toplumda yurttaşların endişelerini ifade edebilmelerinin ve toplumsal değişimi sağlamanın gerekli ve olumlu bir aracı olarak kabul edilmektedir" (Phipps and Szagala 2007, 39; aktaran Şen 138). Tükiye'de ana akım medyanın toplumsal olayları ve iktidarın aleyhinde gerçekleşen durumları göz ardı etmesi, Gezi Direniş'inde de görüldüğü gibi bireyleri sosyal medya ve internet aracılığıyla örgütlenmeye yöneltmiştir. İktidar, bireylerin demokratik haklarını aramak için tutunmuş olduğu son dalı da

kesme niyetiyle oluşturduğu yeni yasa tasarısıyla yeni bir toplumsal hareketin hedefi olmayı seçmiştir. Ana akım medya yardımıyla söylemini kolaylıkla aktarabilen iktidar, alternatif medyada hakim ideolojisini yansıtamamakta ve bu nedenle denetimi arttırmaktadır. Medya aracılığıyla hükümetin oluşturduğu söylem, hakim ideolojiyi aktarmaya yol açarken, insanların algılarını şekillendirmekte, "ortak hafıza" ve "fikir birliği" yaratmayı amaçlamaktadır. Haber üretimindeki kamu yararı ve toplumsal ilgi esası ihlal edilerek, hakim ideolojiyi korumaya yönelik bir haber dili inşa edilmekte, bu durum da insanları alternatif medyaya yönlendirmektedir.

"Sansürü Durdur" hareketi, Foucault'nun gözetleme toplumu yaklaşımından yola çıkılarak, Van Dijk'in söylem analizi modeliyle incelenmiştir. İktidar, söylem, alternatif medya ve toplumsal hareket çerçevesinde şekillenen çalışmada halkın yeni yasa tasarısına tepkisinde kullandığı semboller ve söylemler analiz edilmiştir. Gezi Ruhu'nun nasıl yaşatıldığına dair örnekler vermeyi hedeflemiştir.

İlk olarak 2011 yılında erişimi kısıtlama amacıyla yapılan yasa tasarısına karşı kullanılan *"İnternetime Dokunma"* sloganı, yeni torba yasa ile daha da katılaştırılan kısıtlamaya tepki olarak gerçekleşen *"Sansürü Durdur"* sloganıyla karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Üçüncü olarak, Gezi Direnişi ile birlikte, diğer toplumsal hareketlerin de lokomotifi haline gelen *"Her Yer Taksim, Her Yer Direniş"* sloganı da örneklem dahilinde bu eylemde de yeniden ele alınmıştır. Bu noktada Dijk'in söylem analizi metoduna ilişkin hatırlatmada bulunmak faydalı olacaktır. Van Dijk'a göre söylem analizinin temel hedefi "söylem olarak adlandırabileceğimiz dilin kullanım birimlerine dair tanımlamaların sistematik bir şekilde su yüzüne çıkarılmasıdır" (Van Dijk 1988, 5 aktaran Özcan 2).

Van Dijk'e göre, söylem analizi üç önemli bileşenden oluşmaktadır. Bunlar cümle yapıları, cümlenin alt metninde oluşan anlamlar ve konuşma biçimleri olarak kategorize edilebilir. Söylem, mikro ve makro seviyelerden oluşmakta ve aralarında bir ilişki bulunmaktadır.

Öncelikle, barışçıl eylemin ilk etabını oluşturan *"İnternetime Dokunma"* sloganını Van Dijk'ın mikro yapı çözümlemesine göre analiz etmek önem arz eder. Sentaktik çözümleme, retorik çözümleme ve sözcük seçimlerini içerisinde barındıran mikro yapıya göre *"İnternetime Dokunma"* sloganının, cümle yapısı göz önünde bulundurulduğunda etken bir yapı ile kurulduğu görülmektedir. Cümlede yer alan gizli özne ise üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Gizli özne "hükümet" olarak konumlandırılmıştır. Emir kipi içeren cümle, halkın iktidar karşısındaki gücünün farkındalığına ve iktidarı bu farkındalığa davet ettiğine işaret etmektedir. Basit cümle yapısına sahip sloganın iyelik eki içermesi de düşündürücüdür. Halkın denetim ve gözetim karşısındaki yılgınlığının sonucu olarak gelişen bir sahiplenme duygusu iyelik eki ile verilmiş ve halkın kararlığını, geri adım atmayacağını göstermiştir. Makro yapı içerisinde değerlendirebileceğimiz ardalan ve bağlam bilgisine baktığımızda, olayların neden yaşandığına ikişkin bir açıklamaya ihtiyaç duyulmadığı ve hali hazırda sloganın toplumsal hareket bağlamında internete getirilen denetlemeyi açık bir şekilde yansıttığı görülmektedir. 18 Ocak 2014 *"Sansürü Durdur"* hareketi de bu düzlemde incelenebilir. Toplumsal hareketin ikinci etabı olarak varsayılan eylem, bu kez daha güçlü bir söylemle yola çıkmıştır. İlk sloganda olduğu gibi etken ve aktif cümle yapısı dikkat çekmektedir. Gizli özne olarak konumlandırılan ise, yine iktidardır. *"İnternetime Dokunma"*da görülen emir kipi, bu sloganda da vücut bulmuştur. Halk gücünün farkındadır. Fakat bu sloganda iyelik eki yer almamıştır. Ardalan ve bağlam bilgisi özelinde, iki slogan karşılaştırmalı olarak incelendiğinde olayların neden yaşandığına dair bilgi edinmek mümkündür. İlk etapta internete getirilen denetimin seviyesi daha azken, ikincisinde arttığı

anlaşılmaktadır. *"İnternetim"* kelimesindeki iyelik eki hala halkın kontrolünün kendi elinde olduğuna işaret ederken, ikincisinde kaybedilen hakkın geri alınma isteği yansıtılmıştır. "Sansürü Durdur" hareketinde kullanılan bir başka slogan ise Gezi Direnişi'nde ortaya çıkan *"Her yer Taksim, her yer direniş"*tir. Bu slogan, direnişten sonra diğer toplumsal eylemlerin de lokomotifi ve itici gücü haline gelmiştir. Hükümet baskısından yorulan ve özgürlük için sokağa çıkan halkın buluşma noktası Taksim olmuştur. Toplumsal hareket Taksim'le sınırlı kalmayıp ülke geneline yayılmıştır. Makro yapı içerisinde slogan birlikteliğe, tek vücut olmaya ve katılımı arttırmaya teşvik eden bir söylemle oluşturulmuştur. İktidar baskısına karşı halkın gücü alenen ifade edilmiştir. "Sansürü Durdur" eyleminde kullanılması ise hükümete karşı telmih sanatıyla o günleri hatırlatmayı hedeflemiş ve özgürlük için direnişin her zaman süreceğine işaret edilmiştir.

"Sansürü Durdur" eylemi tek bir söylemle sonuçlanmamıştır. Aynı zamanda pankartlar ve dövizlerde yer alan semboller, cümle yapıları da çıkış noktasını oluşturan söylemi, yan anlamlar vasıtasıyla güçlendirmiştir.

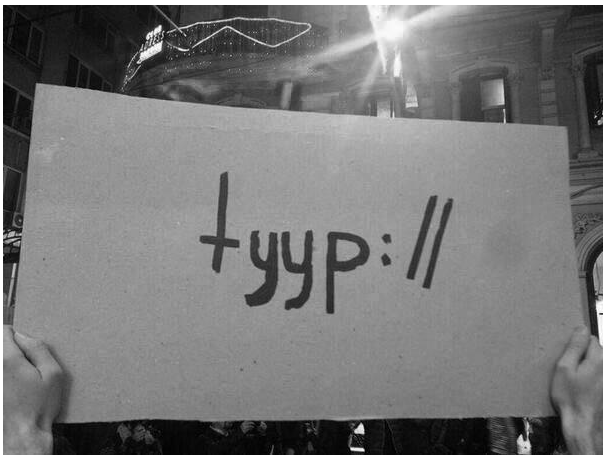

Yukarıda görülen pankart "Sansürü Durdur" eyleminin özeti niteliğindedir. Bir internet sembolü olan https:// 'Hiper Metin Transfer Protokolü' anlamına gelir. Web sayfalarına erişmek için kullanılan basit bir iletişim protokolüdür. Pankartta mizahi bir yaklaşımla, mezuniyet törenlerinde

de olduğu gibi bu iletişim protokolü tyyp:// olarak karşımıza çıkmıştır. Sansürü Durdur Hareketi'nde üretilen bu söylemle iletişim özgürlüğüne ironik bir yaklaşımla dikkat çekildiği ve Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin mizahi yönüne atıfta bulunulduğu gözlemlenmektedir.

Pankartta görülen *"DNS'yi 1 numara büyük yaz. Seneye de giyersin*" cümlesi makro düzeyde yeni yasa tasarısıyla getirilen denetime vurgu yapmaktadır. Bu yazılama ile temel kişilik haklarından biri olan iletişim ve ifade özgürlüğüne dikkat çekilmekte, söylemin mizahi yapısıyla Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunduğu gözlemlenmektedir. Yasaklı sitelere giriş çözümü olarak uygulanan DNS ayarlarının değişimi yeni yasa ile mümkün olmayacaktır. 2011 yılında yapılan internet kısıtlamaları DNS ayarlarını değiştirerek istenilen sitelere erişimek için açık kapı bırakırken, yeni yasa ile bu kapı tamamen kapatılmıştır. Mikro düzeyde, sentaktik açıdan cümle yapısı incelendiğinde, etken çatılı ve aktif yapılı olduğunu söylemek mümkündür. Gizli özne, "halk" olarak konumlandırılırken, ironi ile içinde bulunulan durum açıkça ifade edilmiştir.

Döviz, makro düzeyde incelendiğinde 30 Haziran 2013 tarihinde gerçekleşen LGBT Onur Yürüyüşü'yle ilişkilendirilebilir. Bu söylemle iletişim hak ve özgürlüklerine dikkat çekilmekte ve söylemin barındırdığı mizahi yaklaşımla Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin mizahi yönüne atıfta bulunulmaktadır. Gezi direnişinde, *"yasak ne ayol"* söylemi ile yasaklara karşı sokağa çıkan LGBT'ler milyonlara sesini duyurmayı başarmıştır. Bu dövizde de, direniş hatırlatması yapılmış ve yeni yasa tasarısı ile gerçekleştilen yeni bir yasağa vurgu yapılmıştır. Mikro düzeyde, sentaktik açıdan cümlenin yapısına bakıldığında, soru cümlesi ile söylemin güçlendirildiği görülmüştür. yaklaşmıştır.

Dövizde yer alan *"İnternetiniz islami usullere göre kesilmektedir"* söylemi makro düzeyde incelendiğinde, internet sansürünün sorumlusu olarak gösterilen hükümetin muhafazakar yapısına vurgu yapıldığı söylenebilir. Bu söylemle iletişim ve haberleşme özgürlüklerine dikkat çekilmekte ve söylemin barındırdığı sarkastik yaklaşımla Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin mizahi yönüne atıfta bulunulmaktadır. Mikro düzeyde, sentaktik açıdan cümle yapısının analizi bu noktada önem arz eder. Edilgen çatılı ve pasif yapılı cümle, hükümet söylemi gibi gösterilip ironi ile sunulmuştur. *"Kesilmektedir"* kelimesi sebepsiz yasaklara gönderme niteliğindedir. En önemli nokta ise, dini bayram olan Kurban Bayramı'nda sıkça duyulan "Kurbanlar islami usullere göre kesilmektedir" cümlesine gönderme yapılmış ve yeni kurbanın internet olduğu açıkça ifade edilmiştir.

"Hırsızlıkları, yolsuzlukları ve pislikleri saklamak için internete sansür uygulanamaz" cümlesi ise, internet sansürünün başlıca nedeninin yolsuzluk skandalının sosyal medya ve internet aracılığıyla açığa çıkarılmasına istinaden olduğuna işaret etmektedir. Bu söylem ile haksızlıklara karşı çıkılmakta, temel kişilik haklarından biri olan iletişim özgürlüğüne dikkat çekilmektedir. Cümle, yapısı gereği tek bir kişiyi hedef göstermemekte iktidarı hedef almaktadır.

Döviz, sansür kapsamında Fethullah Gülen Cemaati ve hükümet arasındaki gerginliğe vurgu yapmaktadır. Sansürü Durdur Hareketi'nde üretilen bu söylemle iletişim özgürlüklerine dikkat çekilmekte, söylemin barındırdığı sarkastik yapı ile Gezi Parkı eylemlerinde üretilen mizahi ve ironik söylemlere atıfta bulunulduğu gözlemlenmektedir. Gerginliğin sonucu olarak gösterilen yolsuzluk operasyonu çerçevesinde Fethullah Gülen'in yayınlamış olduğu videoda yer alan sözleri "Sansürü Durdur" eylemine adapte edilmiştir. *"Allah onların serverlarına virüsler salsın"* cümlesindeki server, ağ üzerindeki herhangi bir programı veya veriyi diğer kullanıcılara dağıtan bir yazılımı ifade eder. Yeni yasa tasarısıyla birlikte VPN sunucularının IP tabanlı olarak engellenmesi gündeme gelmiştir. Bu nedenle ironi yoluyla yeni yasa tasarısı cemaat ve hükümet arasındaki gerginlik üzerinden eleştirilmiştir.

Basın özgürlüğünün kısıtlandığı, ana akım medyanın iktidar ilişkileri nedeniyle kamu yararı ve toplumsal ilgi esasını ihlal ederek haber ürettiği Tükiye'de, halkın tek haber kaynağı olan internete sansür getirilmesi toplumsal bir hareketin yaratıcısı olmuştur. Ana akım medya yardımıyla söylem üretip, ideolojilerini kolaylıkla yansıtabilen hükümet, ilk kez Gezi Direnişi'nde gücünü derinden hissettiği ve henüz kontrol edemediği "katılımcı yapıyı" dağıtmak

üzere çözüm üretmektense, yeni yasa tasarısıyla internete sansür uygulama yolunu seçmiştir. Buna karşın "Sansürü Durdur" söylemiyle yola çıkan halk tepkisini sokaklarda göstermiş, ifade ve erişim özgürlüğünü savunmuştur. Nefret söylemini engellemek, özel hayatın gizliliğini sağlamak gibi hedeflerle hükümet tarafından getirilen yasaklar, çıkarlar doğrultusunda şekillenmektedir. Hükümetin Gezi döneminde "baş belası" söylemi ile ifade ettiği sosyal medya, hükümetin hakimiyetinde, kendi ideolojilerine uygun olarak şekillenecek bir yapıya sürüklenmektedir.

Bu bölümde, 2014 yılında sosyal medyaya ve internete getirilen sansürler kapsamında gerçekleştirilen Sansürü Durdur Hareketi'nde üretilen 8 söylem incelenmiştir. Söylemlerin iletişim özgürlüğünü temel aldığı gözlemlenmiştir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, Gezi Parkı eylemlerinde üretilen dil ve görsellerin mezuniyet törenleri ve Sansürü Durdur Hareketi'ndeki yansımaları ele alınmıştır.

Gezi Parkı eylemleri süresince üretilen yedi yazılamanın haber alma hakkı, iletişim özgürlüğü ve kamu yararının ihlali çerçevesinde şekillendiği, bir yazılamanın ise haksızlıklar kapsamında oluşturulduğu gözlemlenmiştir. ODTÜ 2013 mezuniyet törenlerinde üretilen tüm söylemlerde temel kişilik haklarına, basın özgürlüğüne, haber alma hakkına ve kamu yararı esasına odaklanıldığı gözlemlenmiştir. Üretilen söylemlerin tümünün mizahi ve ironik yönüyle Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlere atıfta bulunduğu görülmüştür. ODTÜ 2014 mezuniyet töreninde oluşan söylemlerin ise, Gezi Parkı eylemlerinin ve yeni toplumsal hareketlerin temelini oluşturan bireysel taleplerin karakteristiğini yansıttığı söylenebilir. Haksızlıklar özelinde üretilen söylemler, mizahi yönüyle Gezi Parkı eylemlerinde yaratılan dile

atıfta bulunmaktadır. ODTÜ 2015 mezuniyet töreninde incelenen bir söylem ise, temel kişilik haklarından biri olan iletişim özgürlüğüne dikkat çekmektedir. İTÜ 2013 mezuniyet törenlerinde haber alma hakkı ve basın özgürlüğüne dikkat çekilmekte ve söylemin sarkastik yapısıyla Gezi Parkı eylemlerinde üretilen söylemlerin ironik yönüne atıfta bulunduğu gözlemlenmektedir. İTÜ 2015 mezuniyet törenlerinde üretilen söylemler ise, haksızlıkları temel almakta ve mizahi yaklaşımıyla Gezi Parkı eylemlerine atıfta bulunmaktadır.

Söylemler tematik olarak yıllara göre değişkenlik gösterse de, mizahi yönü ve ironik yapısıyla benzeşmektedirler. 2013 yılında Gezi Direnişi çerçevesinde üretilen 'medya' odaklı söylemler geleneksel medyanın tutumunu mizahi bir yaklaşımla eleştirirken, özgür hareket alanı sağlayan sosyal medyayı yüceltmektedir. Y kuşağının yeni politik aktörler olarak konumlanmasının izlerini taşıyan söylemler şiddet karşıtı konumlanmasıyla eylemin barışçıl yanını ortaya çıkarmaktadır.

Muhalif kimliği ile ön plana çıkan üniversitelerin 2013 mezuniyet törenlerinde üretilen "medya" karşıtı söylemlerinde de geleneksel medyanın uyguladığı otosansüre yer verilmiş, sosyal medya yardımıyla ifşa edilen ve göz altına alınan insanlara dikkat çekilmiştir.

2014 yılında gerçekleştirilen mezuniyet törenlerinde ve Sansürü Durdur Hareketi'nde 17 Aralık Yolsuzluk ve Rüşvet Operasyonu'na odaklanılmış ve sosyal medya aracılığıyla iletilen tapeler ön plana çıkarılmıştır. Ek olarak, internete getirilen sansürlerin nedeni olarak yolsuzluk operasyonu gösterilmiş ve getirilen yeni yasal düzenlemeler ironik bir dille eleştirilmiştir.

Söylemler, tematik ve şematik çözümlemelerden oluşan makro yapı çerçevesinde incelendiğinde ana fikir önem kazanmaktadır. Gezi Direnişi ve sonrasında gerçekleşen eylemler "medya" özelinde irdelendiğinde, geleneksel medyanın suskunluğu ve sosyal medyanın yarattığı

özgür mücadele alanı ön plana çıkmaktadır. Mezuniyet törenlerinin ve Sansürü Durdur Hareketi'nin teması, medyanın olayları ele alış biçiminin yanlışlığı ve sosyal medyaya getirilen sansürlerin gereksizliği kapsamında şekillenmektedir.

Durum ve yorum olmak üzere iki bölümden oluşan şematik yapıda ise ana olayın sunum şekli, ardalan ve bağlam bilgisi önem arzetmektedir. Söylemlerin sunum şeklinin mizahi ve ironik yaklaşım çerçevesinde oluşturulduğu söylenebilir. Olayların neden yaşandığına dair bilgilerin incelendiği ardalan ve bağlam bilgisi kısmı ise söylemlerin arka planına ışık tutmak açısından önemlidir. Söylemler ardalan ve bağlam bilgisi kapsamında değerlendirildiğinde, olayların çıkış noktasının iktidar ve sermaye ilişkileri nedeniyle medyaya getirilen yaptırımlarla oluştuğu söylenebilir.

Sentaktik yapı, bölgesel uyum ve sözcük seçimlerinden oluşan mikro yapı söylemlerin vurguladığı noktaları çözümleyebilmek açısından oldukça önemlidir. Cümlenin yapısı, öznenin konumlanış şekli ve cümlenin kuruluş biçimini inceleyen sentatiktik çözümlemeye göre söylemler incelendiğinde, basit yapılı cümlelere yer verildiği ve etken çatılı fiillerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Mezuniyet törenlerinde gizli özne olarak "biz" konumlanmış, Sansürü Durdur Hareketi'nde ise "sen" kullanılarak iktidar hedef alınmıştır.

İdeolojik görüşleri ortaya çıkaran 'sözcük seçimleri' de söylemlerin çözümlenmesin önemli bir rol oynamaktadır. Direniş ve sonrasında üretilen söylemlerde *"penguen" sözcüğüne* sıklıkla yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu sözcük, direnişçilerin medyaya karşı tepkilerini mizahi bir yaklaşımla gösterdiklerine işaret etmektedir.

Sönümlenmiş toplumsal hareketlerin, farklı eylemlerde oluşturulan dil ve görseller üzerinden yaşatılabileceği gözlemlenmiştir. Kavramsal çerçevede de değindiğimiz 68 öğrenci

olayları ve Avrupa'ya yayılan Arap Baharı buna örnek olarak gösterilebilir. Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nde başlayan öğrenci hareketlerinin simge söylemlerinden biri olan *Soul les paves, la plage (Kaldırım* taşlarının altında kumsal var) Gezi Parkı eylemlerinde de kullanılmış ve 68 Hareketi'ne atıfta bulunulmuştur. İspanya'da 2011 yılında gerçekleşen ve *"Gerçek Demokrasi"* söylemiyle başlayan 'Öfkeliler Hareketi'nde üretilen söylemlerin de günümüzde hala yaşatıldığı gözlemlenmiştir. Bu yıl yapılan kutlamada, "5 yıl önce olduğu gibi sistem karşıtı sloganlar atıp, *Buna demokrasi diyorlar ama değil, Bizi temsil etmiyorlar, Gerçek demokrasi, Kesintilere hayır* yazılı pankartlar taşımışlardır." (http://www.haberler.com/) Arap Baharı'ndan esinlenen ve sönümlenmiş toplumsal hareketlerden biri olan 'Wall Street'i İşgal Et' eylemleri de üretilen söylemler üzerinden hala yaşatılmaktadır. Eylemlerin temelini oluşturan*"Biz yüzde 99'uz"* sloganı Gezi Parkı eylemlerinden sonra gerçekleştirilen forumlarda da benimsenmiştir. (http://gercekgazetesi.net/)

Çalışmada öncelikle Gezi Direnişi'nde yaratılan dil pankartlar, sloganlar ve duvar yazıları 'medya söylemleri' üzerinden değerlendirilmiş ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Sonrasında gerçekleşen mezuniyet törenlerinde ve 'Sansürü Durdur' hareketindeki yazılamalara yer verilerek Gezi Parkı Ruhu'nun söylemler vasıtasıyla yaşatıldığı gözlemlenmiştir. 2013 ve 2015 yılları arasında ODTÜ, İTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi'nde gerçekleşen mezuniyet törenleri ve 'Sansürü Durdur Hareketi' analiz edilmiş ve dijital kuşak olarak adlandırılan Y neslinin söylemler üzerinden Gezi Parkı Ruhu'nu nasıl yaşattığına dair bilgiler paylaşılmıştır.

İTÜ, ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi'nin muhalif kimlikleri, demokratik ve özgürlükçü yapıları örneklemin belirlenmesinde etkin bir rol oynamıştır. 2013 ve 2015 yılları arasında gerçekleşen Sansürü Durdur Hareketi'nde de mezuniyetlerde olduğu gibi Gezi Direnişi'ne atıfta bulunulmuş, söylemlerle Gezi Ruhu'nun yaşatıldığına dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda

teknolojik gelişmelerle ve sosyal medyayla güçlü bağları olan Y kuşağı internete getirilen yeni yasal düzenlemelere karşı tepkisini aynı 'dil' üzerinden yansıtmıştır. Bu nedenle direniş pratiği ve söylemler açısından benzeşen, Gezi Ruhu'nun yaşatılmasında önemli bir payı olan olaylar seçilmiştir.

Çalışmada kullanılan dataların 'medya' özelinde sınırlandırılmasında Gezi Direnişi'nde yapılan araştırmaların sonuçları da etkili olmuştur. Daha önce de değindiğimiz bu sonuçlara göre, eylemcilerin Gezi Direnişi'ne destek vermelerindeki en büyük etkenlerden biri, polis şiddetine, iktidar ötekileştirmesine, baskılara rağmen medyanın suskunluğudur. Gezi Direnişi'nin, eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi çeşitli taleplerle şekillenmesi, motif ve tema açısından çoksesli bir yapıya sahip olması araştırmanın evrenini sınırlandırma gerekliliğini doğurmuştur. Bu nedenle evreni temsil edeceği düşünülen konu ve datalara odaklanılmıştır.

Çalışma sonucunda, Gezi Hareketi'nin bir toplumsal pratik olmaktan öte yaratılan 'ortak hafıza' ve 'dil' ile yaşayan bir ruha sahip olduğu görülmüştür. Eylemler aktif olarak devam etmese de, hareket sönümlenmil olsa da direnişin dili yeni politik aktörler tarafından hala yaşatılmaktadır. Mezuniyet törenlerinde, sansür karşıtı eylemlerde yeni politik aktörler Gezi Direnişi'ne atıfta bulunmakta ve ürettikleri söylemlerle Gezi Ruhu'nu tutmaktadırlar. "Bir direniş oyunu da olan Gezi direnişi, dans ve kahkaha dolu bir devrimin manifestosunu yazılamalar üzerinden kentin sokaklarına kazımıştır. Ve Gezi'nin hayaleti hala tüm sokaklarda dolaşmaktadır" (Çoban 341).

Demokrasiyi, eşitliği, adaleti içselleştiren ve bu durumu benzeri görülmemiş bir toplumsal harekete çeviren bireylerin yarattıkları dil sayesinde Gezi Ruhu bugünü de etkilemeye devam etmektedir. İçerisinde farklı renkleri, farklı kimlikleri barındırmasına rağmen aynı ses tonunu yakalamayı başarabilmiş bir topluluk olarak bu ruhu yarınlara da aktarmaktadırlar.

Gezi Hareketi boyunca, çıkar ilişkileri ve iktidar korkusu ile şekillenen medyanın suskunluğu karşısında her birey yurttaş gazetecisi rolünü üstlenerek halkı bilgilendirmek için çabalamıştır. Sloganlar yükseldiğinde yayını kesen televizyonlar, mizahtan ve barışçıl tutumdan korkan ve nasıl yaklaşacağını bilemeyen iktidarlar insanları sosyal medyaya yönlendirmiş bu da Gezi Ruhu'nun ve Gezi Dili'nin kitlesel bir boyut kazanmasını sağlamıştır. "Yazılama yaşanılan tarihsel dönemin ruhunu taşıyan sloganların, yani ideolojinin toplumsal yaşamın içerisinde aktığı mekanlara kazınmasıdır" (Çoban 341).

Toplumdaki ideolojilerin yeniden üretilmesine olanak sağlayan dil her zaman yaşayan ve yaşatan, toplumsal bir kurumdur. Bu nedenle ideolojilerin yarınlara etki edebilmesi ancak söylemlerle aktarılarak mümkün olabilir. Gezi Hareketi'nin hala yaşıyor olması da bu durumla ilintilidir. Gezi Hareketi'nin mezuniyetlerde ve sonraki direnişlerde benzer söylemlerle yeniden hayat bulması, bu mücadele ruhunun yaşatılmasında ve yarınlara iletilebilmesindeki en önemli etkendir.

Referanslar

Althusser, Lois. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları,* İstanbul: İthaki, 2003.

Arendt, Hannah. "Sivil İtaatsizlik." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 79-144.

Ataman, Bora. "Dil, Eleştirel Bilinç ve Yazı Teknolojisi." *Söylem ve İdeoloji.* İstanbul: Su Yayınevi, 2014. 235-263

Castells, Manuel. "Occupy Wall Street: Harvesting the Salt of the Earth."

Networks of outrage and hope: Social Movements in the Internet Age. Cambridge: Polity, 2012. 156-217

Chomsky, Noam, Abdullah Yılmaz, and Osman Akınhay. *Medya Gerçeği.* İstanbul: Everest Yayınları, 2002.

Coşar, Yakup. "Sivil İtaatsizlik." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 10-28.

Çoban, Barış. "Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi." *Söylem ve İdeoloji.* İstanbul: Su Yayınevi, 2014. 199-235.

Çoban, Barış. Yazılama ya da Duvara Yazılan Tarih: 70'lerden Gezi Direnişine Slogan, Yazılama ve Mizah." *Söylem ve İdeoloji.* İstanbul: Su Yayınevi, 2014. 339-357

Çoban, Barış. *Yeni Toplumsal Hareketler: Küreselleşme, Direniş, Ütopya: Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet.* İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2009.

Debord, Guy. *Gösteri Toplumu Ve Yorumlar.* Çev. Ayşen Ekmekçi and Okşan Taşkent. Paris: n.p., 2014. Print.

Dijk, Teun A. Van. "*Critical Discourse Analysis."* The Handbook of Discourse Analysis (n.d.): 349-71. Web.

Dijk, Teun A. Van. *News as Discourse.* Hillsdale, NJ: L. Erlbaum Associates, 1988.

Dworkin, Ronald. "Sivil İtaatsizliğin Etiği ve Pragmatiği." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 144-164.

Emre, Perrin Öğün, Barış Çoban, and Gülüm Şener. Humorous Form of Protest: Disproportionate Use of Intelligence in Gezi Park's Resistance. (n.d.): n. pag. Web.

Erhart, Itır. United in Protest: From 'Living and Dying with Our Colours' to 'Let All the Colours of the World Unite'. *The International Journal of the History of Sport* 31.14 (2014): 1724-1738.

Esra Ercan Bilgiç, ve Zehra Kafkaslı. Gencim, Özgürlükçüyüm, Ne İstiyorum? #DirenGeziParkı Anketi Sonuç Raporu. *Esra Ercan Bilgiç | Istanbul Bilgi University* - Academia.edu. N.p., 17 June 2013. Web. 18 Apr. 2016.

Evin, Mehveş. "9 soruda Reyhanlı Katliamı…" (11 Mayıs 2014) www.diken.com.tr

Evran, Esen. "Bu sloganı yazan gelsin, ajansta işe alalım..." (7 Haziran 2013) http://www.haberturk.com/

Fairclough, Norman. "Söylemin Diyalektiği." *Söylem ve İdeoloji.* İstanbul: Su Yayınevi, 2014. 137-146

"Fransa'daki Mayıs 1968 olayları." *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 2 May 2016, 20:20 UTC. 20 Haz 2016, 16:33 <//tr.wikipedia.org/ >.

Foucault, Michel. *Söylemin Düzeni.* İstanbul: Hil Yayın, 1987.

Foucault, Michel. *Sonsuza Giden Dil*. İstanbul: Ayrıntı, 2014.

Foucault, Michel. *Büyük Kapatılma.* Çev. Ferda Keskin, Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.

Furman, Ivo. "Isyan The participation of the radical left in the Gezi Park protests…" (Eylül 2013) platypus1917.org

Greenberg, Eric, ve Karl Weber. *Generation We: How Millennial Youth Are Taking over America and Changing Our World Forever.* Emeryville, CA: Pachatusan, 2008.

Goode, Luke. "Social News, Citizen Journalism and Democracy." *New Media & Society.* N.p.: SAGE, 2009. 1280-304.

Habermas, Jürgen. "Sivil İtaatsizlik: Demokratik Hukuk Devletinin Denektaşı. Almanya'da Otoriter Legalizm Karşıtlığı." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 122-144.

Habermas, Jürgen. *"Öteki" Olmak, "Öteki"yle Yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları.* Çev. İlknur Aka. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2002.

Itır Erhart. Biopolitics & the Gezi Protests. International Conference on the Modern Development of Humanities and Social Science. 2013. Speech.

"İspanya'da 'Öfkeliler' Hareketinin Çıkışının 5. Yıldönümü." *haberler.com.* N.p., n.d. Web. 24 June 2016.

"İstanbul'da "biz yüzde 99'uz" toplantısı yapıldı. " *gercekgazetesi.net* N.p., n.d. Web. 24 June 2016.

Jenkins, Henry. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide.* New York: New York UP, 2006.

Mattelart, Armand. *Gözetimin Küreselleşmesi.* Çev. Su Elif Karacan. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2012.

"Neden ODTÜ Her Daim Muhalif? | İleri Haber." İleri Haber. N.p., n.d. Web. 24 June 2016.

Neuman, William Lawrence. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel Ve Nicelik Yaklaşımlar.* Çev. Sedef Özge. İstanbul: Yayın Odası Yayınları, 2008.

Offe. Claus. "Kurumsal Politikanın Sınırlarının Zorlanması" *Yeni Sosyal Hareketler, Teorik Açılımlar.* Ed. Kenan Çayır. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 1999. 60-78

Özer, Ömer. *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri.* Konya: Literatürk Yayınevi, 2001.

Phipps, K. & Szagala, K. "Social Movements and the News Media." The

McMaster Journal of Communication 4.1 (2007): 38-51.

Rawls, John. "Sivil İtaatsizliğin Tanımı ve Haklılığı." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 55-79.

Thoreau, Henry David. "Devlete Karşı İtaatsizlik Görevi Üzerine." *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Ayrıntı, 2014. 29-55.

Türk Dil Kurumu Ana Sayfası, http://www.tdk.gov.tr, (ET: 23.05.2016)

Oytun Orhan. Reyhanlı Saldırısı Ve Türkiye'nin Suriye İkilemi. *Ortadoğu Analiz* 54.5 (2013): 11-15.

Van Dijk, Teun A. "Söylem ve İdeoloji, Çokalanlı Bir Yaklaşım." *Söylem ve İdeoloji.* İstanbul: Su Yayınevi, 2014. 15-100.

Yıldırım, Yavuz. "Kent Aracılığı ile Ortak Olanı Kurmak:"Öfkeliler" ve "İşgal Et" Hareketleri/Creating Commonality Through Cities: Indignados and Occupy Movements." Mülkiye Dergisi 37.1 (2013): 143-162.

Yavuz, Evren Barış. "Roboski'de "Kürtaj", Reyhanlı'da "Alkol"… Devlet Suçüstü Yakalanınca!..." (21 Mayıs 2013) www.fraksiyon.org

Bauman, Zygmunt. *Özgürlük.* Çev. Kübra Eren. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015.